

ขบวนการเสรีไทย

กับการต่อต้านญี่ปุ่น

สมัยสังคมโลกครั้งที่สอง

ลธศักดิ์ ชาਮชจกุลกิจ*

บทนำ

การต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยในสมัยสังคมโลกครั้งที่สอง เป็นประเด็นที่มีผู้สนใจศึกษาวิจัยไว้มากแล้ว อาทิ ดร.แรมสุข นุมนนท์ (2521) John B. Haseman (1978) และ อัญชลี สุขติ (2525)⁽¹⁾ งานวิจัยเหล่านี้มักอธิบายภาพการต่อต้านญี่ปุ่นในแนวเดียวกัน คือเน้นให้เห็นว่าขบวนการเสรีไทยเป็นขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นที่ใหญ่โต มีประชาชนคนไทยให้การสนับสนุนหรือเข้าร่วมขบวนการนี้เป็นจำนวนมากในราว 50,000 - 90,000 คน เมื่อหลังการเสียพอดพารคของขบวนการเสรีไทยในเรือมาตที่มากัน จะโดยสำนึกรหรือไม่ก็ตามดูเหมือนผู้วิจัยเหล่านี้มีความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานมองว่า สังคมไทยในระหว่างสมัยสังคมโลกครั้งที่สองมีภาระและความรู้สึกต่อต้านญี่ปุ่นอยู่มาก และกระแทกการต่อต้านญี่ปุ่นนั้นนี้แรงผลักดันมาจากความรู้สึกเกลียดชังกองทหารญี่ปุ่น ซึ่งได้บุกรุกเข้ามาและยึดครองประเทศไทย พื้นฐานแนวคิดหรือความเชื่อเช่นนี้ หากพิจารณาโดยผิวเผินอันมีความรู้สึกกังขาติ-ชาตินิยมປั่นปะนอยู่ด้วยแล้วย่อมไม่รู้สึกแปลกดีประหลาด แต่ประการใด โดยเฉพาะในหมู่คนไทยที่มีการศึกษาค่อนข้างสูงและหรือผู้คนในยุคหลัง สมัยสังคมโลกฯ ซึ่งญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สังคม

*นักวิจัย สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน

แต่จากการสืบค้นไปถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้คน (คนไทย) ในช่วงระหว่างสงกรานต์ โดยอาศัยการพินิจพิเคราะห์จากหลักฐานบันทึกของอดีตเสรีไทยระหว่างบรรทัด และจากการสัมภาษณ์พูดคุยกับอดีตเสรีไทยจำนวนหนึ่ง พบว่ากระแสความรู้สึกสำคัญที่ผลักดันให้บุคคลเหล่านี้เข้าร่วมต่อต้านญี่ปุ่นกับขบวนการเสรีไทย มีมาจากการความรู้สึก เกลียดชังกองทหารญี่ปุ่น滥 แสงที่สำคัญคือจำนวนพลพรรครอยขบวนการเสรีไทยไม่ได้มีมากนักตั้งแต่แรกเริ่ม โดยตัวของมันเองก็ถูกให้เกิดข้อกังขาติดตามมาหากน้อย หลายประการ โดยเฉพาะเมื่อมองจากฝ่ายญี่ปุ่นในขณะนั้น ฝ่ายทหารญี่ปุ่นยอมปล่อยให้ขบวนการเสรีไทยสามารถเคลื่อนไหวสร้างองค์กรการต่อต้านญี่ปุ่นที่ใหญ่โตเกือบทั่วทุกแห่งทั่วประเทศญี่ปุ่นในไทยหรือ ทั้งนี้เพราะกองทหารญี่ปุ่นที่ประจำอยู่ในประเทศไทยขณะนั้น ก้มีเพียงราว 84,000 คนเท่านั้น⁽²⁾

บทววนนี้ริบมารายความไม่เชื่อว่า ขบวนการเสรีไทยเป็นขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นที่ใหญ่โต และต้องการวิเคราะห์การต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทย เพื่อชี้ให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยนั้น มิได้ถูกผลักดันมาจากความเกลียดชังญี่ปุ่นและหรือความโกรธร้ายจากกองทหารญี่ปุ่นหากแต่ถูกผลักดันมาจากการตระหนักรับภัยทางลักษณะการเอกสารฯ-อธิปไตยของชาติ และมาจากภัยทางการเมืองภายในของไทยเอง

ขบวนการเสรีไทย

“ขบวนการเสรีไทย” เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในฐานะที่เป็นขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น ของไทยในสมัยสงกรานต์ซึ่งที่สอง ขบวนการนี้ประกอบด้วยกลุ่มคนไทยที่เคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นซึ่งมีทั้งส่วนที่อยู่ภายในและในประเทศไทย ภายนอกประเทศไทยได้แก่กลุ่มคนไทยในสวีเดน นำโดย น.ร.ว.เคนนี ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำกรุงรุเวชตันดี.ซี. และกลุ่มคนไทยในอังกฤษมีกลุ่มนักเรียนไทยจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เป็น นาบ่วย ลีกการณ์เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง ล้วนภายในประเทศไทยมีนายปรีดิ พนวยวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นแกนนำ การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของกลุ่มคนไทยทั้งในและนอกประเทศตั้งแต่ปีนี้ ได้รวมเป็นขบวนการเดียวกันในเวลาต่อมา ภายใต้การนำของ นายปรีดิ พนวยวงศ์

การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยนั้น ได้มีการอธิบายกันมากว่า เป็นขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นที่ใหญ่โต มีพลพรรครอยขบวนการเสรีไทยเข้าร่วมขบวนการ เป็นจำนวนมาก อย่างเช่นในงานวิจัยของ ดร.แรมสุข นุ่มนันต์ ได้อธิบายว่า “ในรายเดือนมิถุนายน 2488 หน่วยทหารเสรีไทยภายใต้การนำของนายปรีดิ พนวยวงศ์ มีประมาณ 50,000 - 90,000 คน”⁽³⁾ แต่เป็นที่น่าเสียดาย ว่าการเล่นอตัวเลขจำนวนมากของ ดร.แรมสุข ดังกล่าว นี่เป็นตัวเลขที่ถูกเล่นอข์มา Laud ๆ ไม่ได้อ้างอิงจากหลักฐานแหล่งใด เช่นใจว่า ดร.แรมสุข น่าจะนำตัวเลขที่มีมาจากการเชื่อ

ของ James V. Martin, Jr. ซึ่งได้เสนอตัวเลขพลพารคของขบวนการเสรีไทยไว้ก่อนหน้านี้น ว่า “มีจำนวนอยู่ในระหว่าง 50,000-90,000 คน”⁽⁴⁾ ในงานวิจัยของ John B. Haseman ก็ได้นำเอาตัวเลขจำนวน 50,000 - 90,000 คนของ Martin นี้มาสนับสนุนและยืนยัน พลพารคของขบวนการเสรีไทย⁽⁵⁾ แต่ Haseman ก็เขียนด้วยกัน ดร.แรมสุข และงานวิจัย อื่น ๆ อกจำนวนมาก ที่ยอมรับจำนวนพลพารคของขบวนการเสรีไทยในปริมาณที่มาก โดยไม่ได้มีความพยายามพิสูจน์ตัวเลขเหล่านี้อย่างหนักแน่นหรือจริงจังแต่ประการใด

ที่จริงแล้วจำนวนพลพารคของขบวนการเสรีไทยที่ Martin ได้เสนอไว้ในจำนวน มากนั้นก็เป็นตัวเลขที่ถูกเสนอขึ้นมาโดย ๆ ไม่ได้อ้างอิงหลักฐานแหล่งใดเช่นกัน หลักฐาน ร่วมสมัยที่ให้ภาพพลพารคของขบวนการเสรีไทยในปริมาณที่มากที่สุด คือ “X. O. Group เรื่องภายในบานการเสรีไทย” ของ ลันทานา (มาลัย ชูพินิจ) ในหลักฐานแหล่งนี้ได้ระบุไว้ว่า “เพียงแค่วันที่ถ่ายปุ่นยอนจำนวนในเดือนสิงหาคม 2488 ขบวนการเสรีไทยมีกำลัง คนเชิงพร้อมสร้างไปด้วยอาวุธทันสมัยที่ได้รับจากอัมพันธมิตร สำหรับจะปฏิบัติการได้ในระหว่าง 45,000 ถึง 50,000 คน”⁽⁶⁾ ตัวเลขของลันทานาดังกล่าวมีนัยอภิญญาของ Martin อยู่ระหว่างหนึ่ง แต่ตัวเลขของลันทานาก็ยังเป็นตัวเลขที่มากกินไปสำหรับขบวนการ เสรีไทย เมื่อเทียบกับหลักฐานร่วมสมัยอื่น ๆ ซึ่งระบุหรือประเมินเสนอไว้ในราย จำนวน 10,000 คนเท่านั้น อาทิจากบันทึกของนายทวี บุณยะฤทธิ์ ผู้ซึ่งมีตำแหน่งเป็นหัวหน้า รับผิดชอบการฝึกพลพารค ได้กล่าวถึงการฝึกพลพารคของขบวนการเสรีไทยไว้ว่า “การ ตั้งหน่วยพลพารคนั้นยังไม่ได้ตั้งครบถ้วนตามที่ได้ต้องการกันไว้ ก็พอตั้งครรภ์ได้ยุติลง เลี้ยงก่อน... จะนั้นจำนวนพลพารคที่มีอยู่จริง ๆ เมื่อสังเคราะห์ยุติลง จึงมีอยู่เพียงประมาณ 10,000 คนเท่านั้น”⁽⁷⁾ จากบันทึกของ นิคอล สมิธ (Nicol Smith) นายทหารอเมริกันผู้ทำ งานอยู่กับหน่วย ไอ.อ.อส.อส. และได้เดินทางลักกลอบเข้ามาในประเทศไทยช่วงปลาย สงครามโลกฯ ก็ได้เสนอพลพารคเสรีไทยไว้เพียง 10,000 คนเท่านั้น Nicol Smith ได้กล่าวถึง การตรวจสอบฝึกพลพารคเสรีไทยจากการสัมภาษณ์นายปรีดี พนมยงค์ ว่า นายปรีดีได้ตั้ง เป้าหมายไว้ว่า “จุดประสงค์ของเราก็ 10,000 คน”⁽⁸⁾ หรือจากบันทึกของ Sir. Andrew Gilchrist นายทหารอังกฤษผู้ทำงานอยู่หน่วยกองกำลัง 136 ได้ประเมินพลพารคเสรีไทย จำนวนอาวุธที่ฝ่ายสัมพันธมิตรส่งเข้ามาไว้ว่า “แม้จะประมาณกันว่าอาจจะมี มาก แต่ก็อยู่ในระหว่างไม่เกินกว่า 10,000 คนมากนัก”⁽⁹⁾ และจากการเขียนของ Harris R. Smith ซึ่งอ้างข้อมูลทางทหารจากนายทหารอังกฤษที่เดินทางลักกลอบเข้ามา ประเทศไทยในช่วงปลายสงครามโลกฯ ได้ระบุไว้ว่า “เมื่อสังเคราะห์แล้วจะสืบสุน กองกำลัง 10,000 คนในไทย (หมายถึงพลพารคเสรีไทย) ได้รับอาวุธเพียง 175 ตันเท่านั้น”⁽¹⁰⁾

จำนวนพลพารคของขบวนการเสรีไทย 10,000 คนข้างต้นนี้ เป็นตัวเลขต่ำสุด ที่พบในหลักฐานบันทึกเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทย เน้าใจอาจว่าการประเมินตัวเลขนี้สำหรับ ผู้นำขบวนการเสรีไทย คงจะประเมินมาจากการที่มีการจัดตั้งค่ายฝึกพลพารคเสรีไทยซึ่ง กำหนดไว้รวม 24 เขต โดยแต่ละเขต “ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องมีค่ายละอย่างน้อย 500 คน”⁽¹¹⁾ จำนวน 10,000 คนนี้จึงน่าจะเป็นตัวเลขสูงสุดที่มีการประเมินพลพารคของ

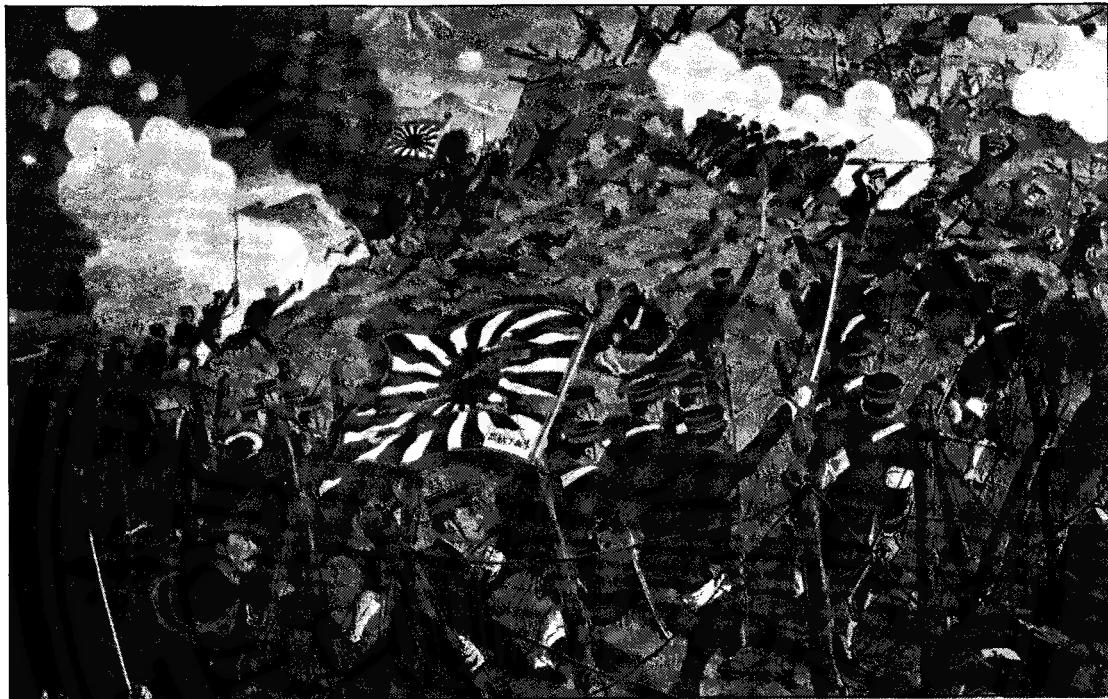
ขบวนการเสรีไทยเมื่อสังคมรามาดา บุตติลง แต่ออาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์อดีตเสรีไทยในระดับพลพรรครหรือบุคคลที่เข้าไปทำการฝึกพลพรรครเสรีไทยในเขตจังหวัดต่าง ๆ บางเขตหรือบางคน พบว่าตัวเลข 10,000 คนนี้คือยังจะเป็นตัวเลขที่มากไปสำหรับข่าวการ เสรีไทยอยู่นั่นเอง ทั้งนี้พระบาทฯ จังหวัดที่กำหนดไว้สำหรับจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรครเสรีไทย ก็ปรากฏว่าไม่ได้มีการดำเนินการ ล้วน然是因为ที่มีการจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรครเสรีไทย ส่วนใหญ่จำนวนพลพรรครที่ทำการฝึกอบรมก็ต่ำกว่า 500 คนที่มีการกำหนดไว้ เช่น ที่เขตจังหวัดอุบลราชธานี ระดับพลพรรคร 2 คน คือนายเทอด บุญยัตติพันธุ์ (ครู มัชยม โรงเรียนประจวบฯ)(¹²) และนายโพธิ์ ขัมภารัตน์ (ครูมัชยม โรงเรียนประจวบฯ)(¹³) ให้สัมภาษณ์ถึงการจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรครในเขตนั้นตรงกันว่า มีอยู่เพียงราว 300 คน คือได้ทำการฝึกอบรมพลพรรคร (ครูประชาบาล) ทั้งหมดรวม 3 รุ่น ๆ ละประมาณ 80 - 100 คน ที่เขตจังหวัดขอนแก่น นายเสนะ นิตกាแห่ง (นักเรียนไทยในอังกฤษ)(¹⁴) ให้สัมภาษณ์ว่า ได้ทำการฝึกอบรมพลพรรครให้ราว 400 คน ที่เขตจังหวัดเพชรบุรี นายศุภโยค พานชิวิทย์ (นักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และกิจการเมือง)(¹⁵) และนายเป้า ชำอุไร (นักเรียนไทยในสหราชอาณาจักร)(¹⁶) ให้สัมภาษณ์ถึงการจัดตั้งค่ายการฝึกพลพรรคร ในเขตนี้ว่า ในระยะแรกมีเพียง 20 - 40 คน ต่อมากขึ้นได้ราว 200 คน ที่เขตจังหวัดเพชร นาวยศักดิ์ ลินธุวงศ์ (พ่อค้าในตัวเมืองจังหวัดเพชร)(¹⁷) ให้สัมภาษณ์ถึงการฝึกพลพรรคร ในเขตนี้ว่า สามารถฝึกครูประชาบาลได้จำนวน 2 - 3 รุ่น ๆ ละ 60 - 70 คน ที่เขตจังหวัด จุฬาลงกรณ์ นายอรุณ สารเทน (นักเรียนไทยในอังกฤษ)(¹⁸) ให้สัมภาษณ์ว่า ไม่พร้อมที่จะ จัดตั้งค่ายฝึกพลพรรครคนจึงเดินทางไปเขตจังหวัดตากแทน ที่เขตจังหวัดตาก นายอรุณ สารเทนประเมินได้ว่ามีพลพรรครที่เข้ามาฝึกอยู่ในค่ายรวมทั้งหมดราว 100 กว่าคน ที่เขตจังหวัดลำปาง นายทดสอบ อุฐมลเสน (นักเรียนไทยในอังกฤษ)(¹⁹) ให้สัมภาษณ์ ว่า ไม่มีการจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรคร มีผู้เข้าร่วมเพียง 6 - 7 คน ทำหน้าที่หาข้าวและส่งเข้าสาร ให้แก่ฝ่ายอังกฤษ ที่เขตหัวทิโนมีตัวเลขพลพรรครอยู่ในบัญชี 150 คน(²⁰) ที่เขตจังหวัด ชุมพรไม่สามารถจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรครได้ เพราะมีปัญหา “ตำรวจไม่สามารถเข้าถึงประ ชาชน”(²¹) ที่เขตจังหวัดนครศรีธรรมราช นายเปรม บุรี (นักเรียนไทยในอังกฤษ)(²²) และนายสำราญ วรรรณพฤกษ์ (นักเรียนไทยในอังกฤษ)(²³) ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า ในเขตจังหวัดนี้ไม่มีการจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรครเสรีไทย ที่เขตจังหวัดสงขลา- Narathiwat พ.ต.อ. (พิเศษ) ธนา โปษyanan (นักเรียนไทยในอังกฤษ) ให้สัมภาษณ์ถึงจำนวนพล พรรครเสรีไทยในเขตนี้ว่า “ก่อนสังคมสงบผ่านมีกำลังอยู่ในบังคับบัญชากว่า 400 คน”(²⁴)

การฝึกพลพรรครเสรีไทยที่มีการกำหนดไว้ 24 เขตจังหวัดนี้ ดูเหมือนมีอยู่เพียง 3 - 4 เขตจังหวัดเท่านั้น ที่มีพลพรรครเกิน 500 คนขึ้นไป เช่นที่เขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็น เขตที่นายหิว บุญยเกตุ กล่าวว่าเป็นค่ายฝึกพลพรรครเสรีไทยใหญ่ที่สุด “ค่ายที่มีจำนวน พลพรรครามากที่สุด คือมีนับด้วยเรือนพันกิโลได้แล้ว พลพรรครที่จังหวัดชลบุรี ที่หลังวัดเขาบางทราย

เพราะที่นั่นเราใช้พากนักศึกษาและนิสิตของมหาวิทยาลัยกับพากพรครนาวิกโภติน”⁽²⁵⁾ ท่านอาจารย์อินทีเข้าร่วมฝึกในเขตดิน นานาประเทศ ณ ป้อมเพชร (นักเรียนไทยในสมรภูมิรบ)⁽²⁶⁾ ให้สัมภาษณ์ว่ามีประมาณ 1,000 คน ส่วนพากนักศึกษาและนิสิตมหาวิทยาลัยซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นในรูปของนักเรียนนายดิบ สร้างสรรค์ทหารเข้าร่วมฝึกในเขตดิน มีจำนวน 389 คน⁽²⁷⁾ เขตจังหวัดที่ใหญ่องค์ความมุ่งเนื่องได้แก่ เขตจังหวัดกาญจนบุรี ตามบันทึกของ นิคอล สมิธ⁽²⁸⁾ และจากการให้สัมภาษณ์ของ พ.ต.ต.ประภัสสร รัชฎุล (อดีตรำชประจําจังหวัดกาญจนบุรีในขณะนั้น)⁽²⁹⁾ ได้ระบุว่ามีจำนวนอยู่ในระหว่างประมาณ 1,000 - 1,200 คน ที่เขตจังหวัดอุดรธานีมีตัวเลขว่าได้ทำการฝึกพลพรรคราชไทยอยู่ในระหว่าง 800 - 1,000 คน⁽³⁰⁾ และที่เขตจังหวัดสกลนครภายใต้การนำของนายเตียง ศรีชันธ์ น่าจะเป็นอีกเขตหนึ่งที่มีพลพรรครเกิน 500 คน⁽³¹⁾

จากการตรวจสอบจำนวนพลพรรครของบ้านการเสริมไทยตามที่ได้กล่าวมาแล้ว อย่างน้อยย่อมช่วยให้เห็นได้ว่า บ้านการเสริมไทยมีได้เป็นบ้านการต่อต้านญี่ปุ่นที่ใหญ่โต ดังที่มีการกล่าวขานกันตลอดมา ที่จริงแล้วจำนวนพลพรรคราชไทยที่กองบัญชาการบ้านการเสริมไทย ได้จัดให้มีการสรุปจำนวน兵力ทั้งสิ้น 8,000 คน กันยายน พ.ศ. 2488 โดย “มีพลพรรครเข้าร่วมเดินสวนสนามทั้งสิ้นประมาณ 8,000 คน”⁽³²⁾ นั้น ตัวเลขนี้จะเป็นตัวเลขที่ใกล้เคียงกับจำนวนพลพรรครของบ้านการเสริมไทยที่มีอยู่ในขณะนั้นมากที่สุด เพราะในความเป็นจริงผู้ที่เข้าร่วมบ้านการเสริมไทยส่วนใหญ่ เป็นพวกที่ถูกจัดตั้งขึ้นจากการบราษัก การและข้อสำคัญคือการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของบ้านการเสริมไทย มีได้ถูกผลักดันมาจากความเกลียดชังและหรือความโหดร้ายของกองทหารญี่ปุ่น มีผลทำให้การเคลื่อนไหวของบ้านการเสริมไทยไม่มีฐานะประชาชื่นอย่างกว้างขวาง ไม่เหมือนกับบ้านการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยเพื่อบ้านແสนอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีฐานะประชาชื่นสนับสนุนอย่างกว้างขวาง เช่น บ้านการต่อต้านญี่ปุ่นในเวียดนามหรือในมาเลเซีย (มาเลเซียและสิงคโปร์) เป็นต้น ความแตกต่างกันในเรื่องฐานะประชาชื่นนี้ ประการสำคัญคือเป็นมาจากการทั้งลักษณะพื้นฐานของลังคนไทย และการบุกรุกเข้ามายังกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย มีความต่างไปจากประเทศไทยเพื่อบ้านແสนอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกัน กล่าวคือ

ในขณะที่ประเทศไทยเพื่อบ้านແสนอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ล้วนต่อหอกเป็นอาณาจักรของประเทศไทย- สมรภูมิรบ ประชาชนได้รับการศึกษาและได้รับความพยายามรวมตัวเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของกองชาติ การเคลื่อนไหวนี้จะกลายเป็นพื้นฐานที่ตั้งในการก่อตัวของบ้านการต่อต้านญี่ปุ่นเวลาต่อมา อย่างเช่นบ้านการเรียดมินต์ในเวียดนาม ส่วนประเทศไทยเป็นประเทศไทยที่รอดพ้นจากการเป็นอาณาจักรของประเทศไทย- สมรภูมิรบ แม้ให้ประชาชนคนไทยมีความต่างไปจากประชาชนในประเทศไทยเพื่อบ้านด้วยกัน ประการสำคัญคือประชาชนคนไทยไม่มีประสบการณ์อันล้ำร้ายจากการรบ ครอบครองของคนต่างชาติ พื้นฐานเช่นนี้มีส่วนทำให้คนไทยไม่มีทัศนคติหรือปฏิกริยาต่อต้านคนต่างชาติอย่างรุนแรง การบุกรุกเข้ามายังการคงอยู่ของกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย

ตลอดป่างสังคมโลกฯนั้น แม้จะมีส่วนส่งผลกระทบต่อคนไทยทั้งในทางตรงและอ้อม แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดคือคนไทยไม่ได้มีการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นอย่างอาจริงอาจจังแต่ประการใดเลย เมื่อเทียบกับข่าวการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยเชยเดวันออกเรียงให้ด้วยกัน อุบล จิระสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงหัวศนคติและพฤติกรรมของคนไทยในระหว่างสมัยสังคมโลกฯ ไว้อย่างน่าสนใจว่า

...ในด้านสังคม คนไทยไม่ต่อต้านญี่ปุ่น แม้คนไทยจะไม่พอใจที่ญี่ปุ่นเข้ามา รุกรานอธิบดีโดยของไทย แต่คนไทยก็ไม่ได้แสดงออกถึงความไม่พอใจดังกล่าว โดยทั่วไปคนไทยอุบัติสัยที่เอื้อเพื่อและสงสาร จะเห็นชัดว่า เมื่อชาวยุโรปตาก เป็นชนชั้งของญี่ปุ่น คนไทยสงสารคนเหล่านี้และแอบอาหารและบุหรี่ไปให้ ครั้นปลายสังคมทุกการญี่ปุ่นตกเป็นชนชั้งของฝ่ายสัมพันธมิตร คนไทยสงสาร กหการญี่ปุ่นไม่มีเครื่องดื่มแต่ประการใด นอกจากนี้ไทยมีข่าวการต่อต้าน ญี่ปุ่นแต่ไม่ได้ทำการรุนแรงซึ่งผิดกับประเทศพม่าและมาลายา...⁽³³⁾

ข้อควรสังเกตคือ การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นจำนวนมาก ที่ปรากฏในหลักฐานบันทึกเกี่ยวกับข่าวการเสรีไทยและหนรือบันทึกของอดีตเสรีไทยต่าง ๆ นั้น เราจะไม่เห็นภาพของการปฏิบัติการล้างหารทหารญี่ปุ่น หรือการชุมโจนตีทำร้ายกองทหารญี่ปุ่น猛烈กว่าได้ และที่สำคัญคือ ความรู้สึกที่ผลัดันให้คนไทยเข้าร่วมต่อต้านญี่ปุ่นกับข่าวการเสรีไทยไม่ได้อยู่ที่ความต้องการจะล้างหารทหารญี่ปุ่น ทั้งนี้คงเป็นผลเนื่องมาจากการบุกรุกเข้ามายังกองทหารญี่ปุ่นไม่ได้ปฏิบัติการอย่างรุนแรงหรืออย่างโหดร้ายต่อคนไทยนั้นเอง

ในประเทศไทยเน้นแบบแผนเชิงตะวันออกเฉียงใต้นั้น การบูกรุกเข้าไปของกองทัพรัฐปูนได้ปฏิบัติการต่อประชาชนอย่างโหดร้ายและรุนแรง การปฏิบัติการของกองทหารญี่ปุ่นนี้ได้ผลักดันให้ประชาชนหันไปสนับสนุนหรือเข้าร่วมกับขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก อย่างเช่นในประเทศไทยมาลายา (มาเลเซียและลังกัวโพร์) ทหารญี่ปุ่นได้ปฏิบัติต่อชาวจีนอย่างโหดร้าย โดยทหารญี่ปุ่นได้สังหารหมู่ชาวจีนเป็นจำนวนมาก⁽³⁴⁾ นอกจากนี้ ทหารญี่ปุ่นยังได้รวมເเอกสาริกการต่อรวม Mao Tse-yang ให้การบังคับบัญชาของหน่วยเคนเพที่ซึ่งเป็นองค์การลับของญี่ปุ่น มีชื่อเลียงในด้านความไม่สงบและราศนต่อประชาชน รวมทั้งสร้างความแก่ใจด้วยให้กับชาวจีนและชาวพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ดี.จ.อ.ชอลล์ได้กล่าวถึงมาลายาภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นไว้ว่า

...กำลังต่อรองอยู่ภายใต้ความควบคุมของหน่วย “เคมเพทีก” ทำให้เป็นไปได้ว่า ขอบเขตของการสร้างความหวาดกลัว ด้วยการปรับเปลี่ยนประชานิเวศน์เมือง นั้นไม่มีใครร่วงรู้ได้ทั้งหมด มีการสังหารหมู่ชาวจีนเป็นจำนวนมากนับพันหลังจากที่ สิงคโปร์ได้ยอมแพ้ไม่นาน โดยเฉพาะชาวจีนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยกองเรือทุน สมควรที่ประเทศไทยอัน ส่วนการเมืองนั้นเป็นความวินาศัยงามแท้จริงที่เกิดแก่เดลุ...⁽³⁵⁾

เอน. เจ. ไรอัน กีได้กล่าวว่าท่านมองเดียวบัน ดี.จี.อี.ยอล์ด และได้นั่งถึงชาจินในมาเลเซียสมัย
ทรงครุฑ์โนโภฯ ไว้ว่า “ชาจินเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดจากความโหดหร้ายของ
ญี่ปุ่น และชาจินเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่แก่ฝ่ายกำลังต่อต้านญี่ปุ่น”⁽³⁶⁾ ความ
โหดหร้ายที่ชาจิน (รวมไปถึงชาพันเมืองอื่น ๆ ด้วย) ได้รับจากกองทหารญี่ปุ่นนั้น
มีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนชาจินและชาพันเมืองจำนวนมากหันไปสนใจสนับสนุนหรือ
เข้าร่วมกับขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น มีผลให้ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในมาเลเซียซึ่งเดิมใน
ระยะแรกที่กองทหารญี่ปุ่นเข้ามายังคงครอบครองโรงไฟฟ้าดินเผิง 3,000 ชุด เพิ่มขึ้น
เป็น 7,000 ชุด ในปี พ.ศ. 2488 ก่อนที่สังคมจะปฏิ⁽³⁷⁾

สำหรับประเทศไทย การบุกรุกเข้ามายังกองทัพรัฐปูนีนั้น ฝ่ายทหารญี่ปุ่นไม่ได้ใช้นโยบายหรือมาตรการอย่างรุนแรงบังคับคนไทย ฝ่ายทหารญี่ปุ่นดูเหมือนพอใจเพียงต้องการควบคุมและพำนัตรัฐบาลไทย เพื่อเป็นพันธมิตร (แบนบังคับ) ให้ความร่วมมือและขยายเหลือการลงความของฝ่ายญี่ปุ่นในการบุกรุกอาณานิคมของอังกฤษด้านพม่าและมาลายา ส่วนในระดับประชาชนฝ่ายทหารญี่ปุ่นไม่ได้เข้าควบคุมโดยตรง คงปล่อยให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งได้ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารกับฝ่ายญี่ปุ่น โดยภายหลังจากฝ่ายญี่ปุ่นกับรัฐบาลไทยได้มีข้อตกลงทำสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารแล้ว ฝ่ายทหารญี่ปุ่นได้กำหนดแผนการและมาตรการต่อประเทศไทยไว้ว่า “ฝ่ายญี่ปุ่นจะไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของไทย และบังคับไม่ให้เกิดการชัดแย้งใด ๆ ระหว่างกันอย่างที่สุด โดยยึดหลักความร่วมมือเพื่อบรรลุผลลัพธ์ยั่งนานในการลงความเห็นสำคัญ”⁽³⁸⁾

ในข้อกำหนดที่ว่า “ฝ่ายสีปูนจะไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของไทย” นั้น กล่าวไว้ว่าต้องดูปัจจัยสมัยศรัมโลกฯ ฝ่ายสีปูนได้พยายามยึดถืออย่างเคร่งครัด ข้อประ-

จัชต์ที่ซึ่งได้รับ คือ อำนาจการบริหารการปกครองยังคงอยู่ในมือของรัฐบาลไทย กลไกของระบบราชการในกระทรง ทบวง กรม กองต่าง ๆ ยังคงทำงานได้ตามปกติ และที่สำคัญคือ หน่วยสืบราชการลับของญี่ปุ่นหรือหน่วยเคมเพที ซึ่งมีข้อเสียงในด้านความโศด้ายทางรุณ กรรมต่อประชาชนในประเทศไทยเป็นบ้านแอบเบอเชียดะวันออกเสียงได้นั้น ไม่ได้เข้ามาย บทบาทหรือสร้างความเกลียดกลัวให้กับประชาชนคนไทยเยิกไว้ได้ เพราะอำนาจในการ จับกุมบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องสงสัยว่าทำการต่อต้านญี่ปุ่น เช่นเสรีไทยในอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาที่ลักลอบเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ฝ่ายตรงข้ามไทยเป็นผู้มีอำนาจเต็ม ในในการจัดการ กิจการและอำนาจของตำรวจญี่ปุ่นในมือของ พล.ต.อ. อุดม อดุลเดชจารัส อธิบดี กรมตำรวจนิยมเนื่องจากมีอำนาจเต็มที่ จากคำให้การฯ ของ พล.ต.อ. อุดม อดุลเดชจารัส ไม่ปรากฏว่าเสรีไทยหรือคนไทยในประเทศไทยถูกจับกุมและถูกทราบโดยฝ่ายทหาร ญี่ปุ่น⁽³⁹⁾ และจากหลักฐานบันทึกของอดีตเสรีไทยต่าง ๆ ก็ไม่พบว่า ฝ่ายทหารญี่ปุ่นโดย หน่วยเคมเพทีได้พยายามหรือได้มีการมากรรม-ทางรุณคนไทยที่ต้องสงสัยว่าต่อต้านญี่ปุ่น เสรีไทยจากสหรัฐอเมริกาที่ถูกฆ่าตายตามเสียชีวิต 2 คน คือนายการะเวก ศรีวิจารณ์และ นายสมพงษ์ ศัลยพงษ์ กลับเป็นฝีมือของตำรวจไทยเอง⁽⁴⁰⁾

ส่วนในข้อกำหนดที่ว่าฝ่ายญี่ปุ่นจะ “ขึ้นระห่ำว่าง กันน้อยกว่าที่สุด” นั้นก็ถูกได้เช่นเดียวกันกับข้อกำหนดที่จะไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายใน ของไทย ต้องลดสมัยส่วนรวม โดยฯ ฝ่ายญี่ปุ่นได้มีความพยายามอย่างมาก ในอันที่จะป้องกัน ไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกองทหารญี่ปุ่นกับประชาชนคนไทย ทั้งนี้เป็นที่เข้าใจได้ว่าฝ่ายญี่ปุ่นไม่ต้องการให้มีความสูงยุ่งยากในประเทศไทย อันเป็นเขตแดนแห่งของฝ่ายทหาร ญี่ปุ่นในการอำนวยการสร้างบ้านฝ่ายสัมพันธมิตรในประเทศไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นที่ตั้งของบัญชาการของกองทัพที่ 15 และเป็นศูนย์บัญชาการการบรรดักน้ำ พ่า รวมทั้งใช้กรุงเทพฯ เป็นฐานรับส่งกำลังทหารเพิ่มเติมและสัมภาระปัจจัยต่าง ๆ จากญี่ปุ่นเพื่อส่งต่อไปยังแนววรบ นอกจากนี้ฝ่ายญี่ปุ่นยังใช้กรุงเทพฯ เป็นสถานที่รักษาพัก ผ่อนของทหารญี่ปุ่นอีกด้วย⁽⁴¹⁾ ความพยายามของฝ่ายญี่ปุ่นในข้อกำหนดนี้ ฝ่ายญี่ปุ่นโดย ผู้บัญชาการญี่ปุ่นในประเทศไทยได้กล่าวแก่ จอมพล ป.พิบูลสงคราม และบรรดานายทหาร ญี่ปุ่นนับแต่เริ่มแรกเมื่อมีการทดลองเป็นพันธมิตรทางทหารว่า

...ประเทศไทยเป็นพันธมิตรกับประเทศไทยญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นนายทหารญี่ปุ่นจะ ต้องเข้าร่วมพบปะสัมสรรค์ด้วยมิตรไมตรีกับชาวไทย...ห้ามอย่างเด็ดขาด ถ้าหากทหารญี่ปุ่นคนใดแสดงออกถึงการทำลายความสัมพันธ์ที่ดีอันมีมาตั้งแต่ กัน ไม่ว่าจะเป็นการลักขโมย ชั่งชั่ง หรือข่มขืนคนไทยแล้ว ผู้นั้นจะต้องถูกกลงโทษ ในสถานที่...⁽⁴²⁾

อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมา “ก็ได้มีการขัดแย้งระหว่างชาวไทยกับทหารญี่ปุ่นขึ้นอยู่เสมอ”⁽⁴³⁾ ตามที่ว่าหน้าหนังสือพิมพ์ในเวลานั้น ให้ภาพความขัดแย้งในกรณีนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ เกิดในกรุงเทพฯ และไม่ใหญ่โตนัก เช่นทหารญี่ปุ่นซื้อของแล้วไม่จ่ายเงิน ทหารญี่ปุ่นถูกกล ผู้หญิงไทย (โลเกน) เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาการขัดแย้งนี้ฝ่ายญี่ปุ่นโดยกองทัพญี่ปุ่น

“จึงได้ปรับปรุงโครงสร้างกองบัญชาการในไทยเสียใหม่ และแต่งตั้งให้ พล.โท Nakamura มาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการแทน เพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์ให้ดีขึ้น”⁽⁴⁴⁾

ภายใต้การนำของ พล.ท.นากามูระ (Nakamura Akito) ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่น สูงสุดในประเทศไทย (ระหว่าง พ.ศ. 2487 - 2488) ได้พยายามให้ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับญี่ปุ่นในช่วงครึ่งหลังของสมัยรัตนโกสินทร์ ที่สำคัญที่สุด เช่น การจัดตั้ง “ห้องเรียนบันทึกภาษาญี่ปุ่นและสอนภาษาญี่ปุ่น” (Hotoke no Shireikan) จากบันทึกเมื่อ พล.ท.นากามูระ ได้กล่าวถึงสภาพเมืองแรกเดินทางเข้ามาประจำประเทศไทยว่า “รู้สึกท่าทางญี่ปุ่นได้รับการรักษาอย่างดี” ห้องเรียนบันทึกภาษาญี่ปุ่นและสอนภาษาญี่ปุ่น จึงได้เข้มงวดกับทหารญี่ปุ่น แล้วได้พยายามทำให้ทหารญี่ปุ่นเป็นที่รักใคร่ของคนไทย⁽⁴⁵⁾ จากกล่าวได้ว่าความพยายาม และการดำเนินการของ พล.ท.นากามูระ มีส่วนช่วยทำให้การกระเทศภาษาที่ตั้งรัฐบาลไทย กับทหารญี่ปุ่นลดน้อยลง ตามหน้าหนังสือพิมพ์ช่วงหลังนี้ไม่ค่อยปรากฏข่าวทหารญี่ปุ่น รังแกคนไทยมากเท่ากับช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2484 - 2486) และจากกล่าวได้เช่นกันว่า พล.ท.นากามูระเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการยับยั้งการใช้มาตรการอย่างรุนแรงกับฝ่ายไทย โดยเฉพาะในช่วงท้ายของสมัยรัตนโกสินทร์ อันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวของขบวนการ เจรจาไทย นายดิเรก ชัยนาม หัวหน้าสำนักคุณหนึ่งของขบวนการเสรีไทย ได้กล่าวถึงการ เคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยในสายตาของฝ่ายทหารญี่ปุ่นไว้ว่า

...เหตุการณ์เหล่านี้ญี่ปุ่นทราบดี แต่ที่ญี่ปุ่นไม่ทำอะไรไว้ก็เพราะเห็นว่าคนเสีย เปรียบอยู่ในสถานะสมควร ถ้ารุนแรงกับไทย นิติของโลกก็จะเห็นอกเห็นใจไทย ว่า คงทนการกดซื้องญี่ปุ่นไม่ไหวต่อไป จึงถูกขึ้นต่อสู้...นอกจากนี้ก็พระบรมราชโองการ ที่ออกให้กับญี่ปุ่น คือ นายพลนากามูระซึ่งเป็นผู้สัมมติเห็นการณ์ใกล้...⁽⁴⁶⁾

ส่วนฝ่ายญี่ปุ่น นายนิชิโน จุนจิโร (Nishino Junjiro) เจ้าหน้าที่ทางการทูตของญี่ปุ่นที่ประจำอยู่ในประเทศไทยขณะนั้น ได้บันทึกไว้ว่าสถานที่ฝ่ายญี่ปุ่นไม่ได้ทำการอย่างรุนแรงกับฝ่ายไทย โดยเฉพาะในการยึดอำนาจราชบูรพาจไทย หรือปลดอาวุธกองทัพไทยนั้น เนื่องมาจาก เหตุผล 3 ประการ คือ

1. ฝ่ายไทยได้ทำการร่วมมือต่าง ๆ เช่นการให้กองทัพญี่ปุ่นในไทยกู้เงิน ใช้จ่ายเป็นอย่างดี
2. การปฏิบัติการของคณะเสรีไทยในขณะนั้น ยังไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อ การทำสังคมของกองทัพญี่ปุ่นมากนัก
3. ฝ่ายญี่ปุ่นได้คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นด้วยสาเหตุที่ยว่า ใกล้ ตั้งนี้จะไม่ต้องการให้เกิดขัดแย้งพร้อของการปลดอาวุธหรือเข้า ยึดครองไทย...⁽⁴⁷⁾

อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายของฝ่ายญี่ปุ่น ภายใต้ข้อกำหนดที่วางไว้แต่ต้น ว่าจะไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของไทย และได้พยายามป้องกันไม่ให้เกิดการขัดแย้งใด ๆ ขึ้นระหว่างกันอย่างที่สุด ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ มีส่วนทำให้สังคมไทยไม่ได้รับความโหต

“ความจริงถ้าจะว่าไปแล้ว ประเทศไทยแบบ จะไม่ได้รับการทารุณกรรมจากกองทัพญี่ปุ่นเลยก็ ว่าได้”

ร้ายจากการบุกรุกเข้ามายังกองทหารญี่ปุ่นตลอดช่วงสมัยสังคมโภคฯ นักวิชาการชาวญี่ปุ่น คือ อิชิอิ โยะโนะ และ โยชิยะรุ กล่าวถึงสภาพความทารุณโหดร้ายที่ประเทศไทยได้รับจากกองทหารญี่ปุ่น เมื่อเทียบกับประเทศไทยเพื่อนบ้านแบบเดียวกันของเลบงไได้ ได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดไว้ว่า “ความจริงถ้าจะว่าไปแล้ว ประเทศไทยแบบไม่ได้รับการทารุณกรรมจากกองทัพญี่ปุ่นเลยก็ว่าได้”⁽⁴⁸⁾ สภาพเช่นนี้มีผลทำให้ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้สึกเกลียดชังและหรือต้องการต่อต้านญี่ปุ่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าความรู้สึกเกลียดชังญี่ปุ่นไม่ได้มีกระแสความเห็นขันในสังคมไทยเลยก็ว่าได้ พิจารณาได้จากหลักฐานบันทึกของอดีตเสรีไทยแทนทั้งหมด ซึ่งให้เห็นว่าการตัดสินใจเข้าร่วมบวนการเสรีไทย มได้มีแรงผลักดันมาจากความรู้สึกเกลียดชังหรือเดียดแคนญี่ปุ่น จริงอยู่แม้ว่าในหลักฐานบันทึกของอดีตเสรีไทยบางเล่ม ได้กล่าวถึงการที่ตนเองหรือบุคคลอื่นเข้าร่วมบวนการเสรีไทย เป็นผลเริมมาจาก การซักขันด้วยคำถามที่ว่า “เกลียดญี่ปุ่นไหม” เช่น กรณี ร.ต.อ.เนยบ อัมพุนันท์ กล่าวว่า เมื่อแรกที่ถูก ร.ต.อ.เนื้อสุวรรณศร ซักขวัญเข้าร่วมเป็นเสรีไทย ร.ต.อ.เนื้อสุวรรณตอบว่า “เอี้ย, ล้อเกลียดญี่ปุ่นไหมวะ”⁽⁴⁹⁾ หรือกรณี พ.ต.ศ.ชลธ ศรีศรากร. ผู้บังคับการตำรวจนักดิบาก ก็ได้ซักคำถามทำนองเดียวกันนี้ ใน การซักขันผู้ใดบังคับบัญชาเข้าร่วมเป็นเสรีไทย⁽⁵⁰⁾ แต่เมื่อมองกรณีของคำถามนี้ในทางกลับ แสดงให้เห็นข้อว่า กระแสความเกลียดชังญี่ปุ่นไม่ใช่กระแสความรู้สึกร่วมอันลักษณะในสังคมไทยขณะนั้น เพราะการที่ต้องใช้คำถามนำดังกล่าวนั้นแสดงว่า ผู้ซักขันก็ไม่แน่ใจนักว่าผู้ถูกซักขันจะเกลียดญี่ปุ่นหรือไม่ อย่างไรก็ตามการที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้มีทัศนคติต่อต้านญี่ปุ่นในสมัยสังคมโภคฯ นั้น นอกเหนือจากเหตุผลที่ว่า สังคมไทยไม่ได้รับความทารุณโหดร้ายจากกองทหารญี่ปุ่นแล้ว คงเป็นผลมาจากการด้านเศรษฐกิจด้วย เพราะในทางเศรษฐกิจนั้นสังคมไทยก็ไม่ได้รับผลกระทบอย่างมากนัก จริงอยู่การบุกรุกเข้ามายังดินแดนของกองทหารญี่ปุ่น ได้ก่อให้เกิดปัญหาขาดแคลนสินค้าบางชนิดและทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น แต่ถ้าจะว่าไปแล้วตลอดช่วงสังคมโภคฯ คนไทยไม่ได้ดื้อตัวนัก คือเมืองอาหารการกินที่ตัดได้ว่าอยู่ในเนื้อคุณสมบูรณ์ โดยจะเห็นได้ว่า “ตลอดสมัยสังคมประเพณีไทยไม่ประஸบบัญชาคนแคลนอาหาร โดยเฉพาะข้าวไทยมีเหลือเพื่อ ทำให้ส่องออกไปข้างยังดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองได้ตลอดสมัยสังคม”⁽⁵¹⁾

สภาพสังคมไทยตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ มีส่วนทึ้งโดยในทางตรงและอ้อมที่ปิดกั้น การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทย ไม่สามารถกระจายขยายออกไปสู่ประชาชน ในวงกว้าง โดยใช้ประเต็นเรื่องการต่อต้านญี่ปุ่นเป็นสิ่งปลุกกระดม การเคลื่อนไหวของ ขบวนการเสรีไทยคงจำกัดด้วยเพียงในหมู่คนไทยจำนวนน้อย โดยเฉพาะพวกที่ได้รับการ สึกษาค่อนข้างสูงทึ้งในและนอกระบบราชการ ซึ่งเป็นกลุ่มคนไทยที่มีปัญหาภัยการบุกรุก เข้ามาขึ้นครองของกองทหารญี่ปุ่นมากับแต่เดิม เพราะพิจารณาเห็นว่าการบุกรุกของ กองทหารญี่ปุ่นนั้นเป็นการล่วงละเมิดเอกสารขอป้ายของชาติ อันเป็นปัญหาที่จะผลักดันให้กลุ่ม คนไทยเหล่านี้ทำการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นสืบเนื่องมาไปสู่การก่อตัวของขบวนการเสรีไทย ทั้งนี้พระเย็นพิเคราะห์ศึกการก่อตัวของขบวนการเสรีไทย จะเห็นได้ว่ามีแรงผลักดันมาจาก การต่อต้านญี่ปุ่นในปัญหาลักษณะการอกราชอาปีโดยของชาติ และที่สำคัญของการต่อต้าน ญี่ปุ่นนั้นมีแรงผลักดันจากปัญหาการเมืองภายในของไทยเองด้วย ในฐานะที่กองทหาร ญี่ปุ่นได้เข้ามาเป็นผู้ให้การสนับสนุนรัฐบาลเด็จการทหาร จอมพล ป. พิบูลสงคราม อันเป็นปัญหาการเมืองภายในที่มีการต่อต้านหรือมีผู้ชัดแจ้งอยู่ดิบก่อนที่กองทหารญี่ปุ่นจะ บุกรุกเข้ามา และจะผลักดันให้กลุ่มการเมืองที่มีความชัดแจ้งกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูล- สงครามในขณะนั้น 2 กลุ่มใหญ่ คือพวกนิยมเจ้าและฝ่ายเบรตต์ พนมยงค์คือล้วนไหว้ด้วย ตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่นและทำการต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามไปในเวลาเดียวกัน ด้วยการนำพวกอาชญาการเมืองภายในเข้าไปอยู่ในบริบทเดียวกันกับปัญหาญี่ปุ่นผู้ บุกรุกขึ้นครองประเทศไทย โดยทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฝ่ายญี่ปุ่น สะท้อนให้เห็นได้จากการก่อตัวของขบวนการเสรีไทยนั้น มีหลักการ 2 ประการด้วยกันคือ เพื่อเอกสารขอป้ายของชาติอันสมบูรณ์และเพื่อประชาอิปปี้อยัน แห้จิง เป็นหลักการสำคัญในการเคลื่อนไหว⁽⁵²⁾

การเคลื่อนไหวของพากนิยมเจ้าและฝ่ายเบรตต์ พนมยงค์ข้างต้นนี้ นำไปสู่การ เคลื่อนไหวที่รุกโ(TM)กันต่อมากขึ้นของขบวนการเสรีไทย โดยได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มการเมือง ที่ชัดแจ้งกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในขณะนั้น และได้รับความสนับสนุนจากญี่ปุ่นที่ มีการสึกษาค่อนข้างสูงทึ้งในและนอกระบบราชการ กลุ่มการเมืองได้แก่กลุ่มญี่ปุ่น ฮิสาน⁽⁵³⁾ กลุ่มเบรตต์-พรมเรือน กลุ่มทหารเรือและบางส่วนจากกลุ่มทหารบก-ตำรวจภายใน คณะกรรมการราชภารกิจ กลุ่มนี้มีการสึกษาค่อนข้างสูงในระบบราชการ อาทิ กลุ่มนักเรียนนอก โดย เผาะกกลุ่มนักเรียนไทยในยังกฤษและสวีเดน กลุ่มข้าราชการระดับกลาง-ล่างใน หน่วยงานราชการต่าง ๆ ทั้งจากกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ตำรวจและฝ่าย พลเรือน-มหาดไทย-ครุประชานาถ เป็นต้น ส่วนกลุ่มนักการสึกษาค่อนข้างสูงนอกระบบ ราชการส่วนใหญ่คือ กลุ่มคนเขียนภาษาในเมือง เช่น พากนักเขียน นักประพันธ์หรือนักหนัง- ลือพิมพ์ กลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย วิชาชีวนมศาสตร์และการเมือง รวมทั้งนักเรียนเตรียมอุดมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักเรียนเตรียมปริญญาแห่งมหาวิทยาลัยวิชาชีวนมศาสตร์และการเมือง นอกจากนี้ ขบวนการเสรีไทยยังได้รับความสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นบางส่วนซึ่งมีมากนัก

ส่วนใหญ่เป็นประชาชนในเขตจังหวัดที่มีการจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรคหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาชิกกลุ่มผู้ต้องหาในราชอาณาจักรอีสาน-เหนือหรือกลุ่มน้ำยิ่งสาม

การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทย จึงมีแรงผลักดันอยู่ 2 กระแส ด้วยกันคือ ปัญหาหลักการเอกสารขออิปไตยของชาติและปัญหาเผด็จการทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม กระแสแรกเริ่มมาจากความรู้สึกภาคภูมิใจในอกราชของชาติไทย ภายหลัง ต่อมาเมื่อตระหนักร้อนนี้from มาจากการดำเนินนโยบายส่งความของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งได้ประกาศส่งความกับสร้างรัฐธรรมิตรและอังกฤษเข้ามาเป็นปัญหาหลักของกระแส นี้ โดยเฉพาะในช่วงท้าย ๆ ของส่งความโดยมีขบวนการเสรีไทยแลเห็นว่า ประเทศไทย จะต้องไปเป็นประเทศผู้แพ้ลงคราบ จะมีการเคลื่อนไหวทางหนักโดยอาศัยการเดินเข้าไประดมເอกกลุ่มเข้าร่วมการณ์การเมืองระหว่างประเทศไทยกับฝ่ายสัมพันธมิตรในปัญหาเอกสารขออิปไตยของชาติภายหลังส่งความฯ ส่วนกระแสที่สองนี้ก่อตัวมาจากปัญหาการเมืองภายในของไทยเอง อันเป็นปัญหาที่เกิดค้างมานับตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามซึ่งก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2481 ในปัญหาว่าด้วยการใช้อำนาจเผด็จการหรือการปกครองในระบบเผด็จการทหาร ซึ่งได้ส่งผลกระทบและกดดันกลุ่มการเมืองอื่น ๆ อยู่หลายกลุ่มด้วยกัน⁽⁵⁴⁾ กระแสนี้ผลลัพธ์เข้าไปรวมເอกกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามในขณะนั้นเข้ามาเป็นแนวร่วมทางการเมืองอยู่ภายในองค์การต่อต้านญี่ปุ่น และทำการเคลื่อนไหวต่อต้านในอันที่จะโคนันล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เพื่อผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบบบริสุทธิ์หรือพระธรรมเมือง กระแสที่ 2 ที่กล่าวมานี้ ต่างมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญต่อการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทย

การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การก่อตัวของขบวนการเสรีไทยมีแรงผลักดันมาจากการต่อต้านญี่ปุ่นอยู่ 2 กระแส คือต่อต้านญี่ปุ่นในฐานะที่กองทหารญี่ปุ่นเป็นผู้บุกรุกล่วงละเมิดเอกสารขออิปไตยของชาติไทย และต่อต้านญี่ปุ่นในฐานะที่กองทหารญี่ปุ่นเป็นผู้ให้การสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำเนินเรื่องอยู่ของ 2 กระแสนี้ผลทำให้การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยมี 2 แนวทางด้วยกัน แนวทางหนึ่งได้แก้ไขให้การสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรร่วมขับไล่กองทหารญี่ปุ่นออกจากประเทศไทย โดยการให้ความช่วยเหลือทางทหารและช่วยสภาราษฎรทางยุทธศาสตร์แก่องทัพฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อเอกสารขออิปไตยของชาติไทยอันสมบูรณ์ดังก่อนที่กองทหารญี่ปุ่นจะบุกรุกเข้ามา อีกแนวทางหนึ่งได้ทำการต่อต้านโคนันล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามซึ่งเป็นตัวแทนของระบบการปกครองเผด็จการทหาร เพื่อให้มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันแท้จริงคือ การแข่งขันในระบบบริสุทธิ์หรือพระธรรมเมือง การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยเพื่อเป้าหมายดังกล่าว อาจแบ่งระยะเวลาของการเคลื่อนไหวได้

2 ช่วงใหญ่ ช่วงแรกเริ่มจากมีการก่อตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่นหรือขบวนการเสรีไทย ไปจนถึงเมื่อรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามหมวดอำนาจในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2487 ช่วงที่สองนับจากเมื่อรัฐบาลนายวงศ์ อกข้างศึกขึ้นมาอ่าน้ำใจในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 ไปจนถึงสังคมโลกฯ บุตติงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488

ช่วงแรกนี้ การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นส่วนใหญ่ยังคงจำกัดด้วยผู้เฉพาะในกลุ่มนักการเมืองและพวกนักเรียนนอก พวกนิยมเจ้าเคลื่อนไหวต่อต้านอยู่ภายนอกประเทศไทย ด้วยการประการด้วยเป็นอิสระจากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม หรือเป็นเสรีไทยทั้งที่สมัยรัฐบาล นำโดย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และที่อังกฤษนำโดย ม.ร. ศุภลักษณ์ด้วงศ์สันทิ ลวัสดุ์วัฒน์ การเคลื่อนไหวของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มข้าราชการ การนักเรียนไทยในลندอนและลิเวอร์พูล พวกนักเรียนไทยในยังกุช แล้วได้ให้ความสนับสนุนทางทหารแก่ฝ่ายสัมพันธมิตร โดยกลุ่มข้าราชการการนักเรียนไทยในลندอนได้เข้าฝึกอบรมทางทหารลังกัดอยู่หน่วย โอย.เอล.เอล. กลุ่มข้าราชการการนักเรียนไทย ในอังกฤษได้เข้าฝึกอบรมทางทหารลังกัดอยู่หน่วยกองกำลัง 136. ทั้งสองส่วนนี้กว่าจะฝึกอบรมสำเร็จและเริ่มทยอยเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยย่างเข้าช่วงต้นปี พ.ศ. 2487⁽⁵⁵⁾ สายฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์นำไปโดยกลุ่มปรีดี-พลเรื่องเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นภายในประเทศไทย ด้วยการจัดตั้งองค์การได้ตั้งต่อต้านญี่ปุ่นขึ้น การเคลื่อนไหวของฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ เริ่มด้วยความพยายามหันไปติดต่อฝ่ายสัมพันธมิตร โดยมีการส่งทูตได้ตั้งแต่นทางประเทศไทย จำนวน 2 ครั้ง ครั้งแรกนำโดย นายจ้าวัก พลากรุ๊ฟ ครั้งที่สองนำโดยนายส่งงาน ตุลาภักษ์⁽⁵⁶⁾ ขณะเดียวกันฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ได้เคลื่อนไหวทางการเมืองภายใน โดยพยายามผลักดันให้นายหวัง บุญย์เกตุขึ้นดำรงตำแหน่งประธานสภាឯุทธรราชภูมิฯ ให้พระเครื่ยม ล่ำรับออกไปจัดตั้งรัฐบาลผลัดถั่นภัยนองกรประเทศไทย⁽⁵⁷⁾ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ตั้งแต่ล่ามีนี้ เป็นความพยายามที่จะหาทางล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามด้วย โดยอาศัยการที่อยู่ทางรัฐสภาบังฝ่ายรัฐบาลจอมพล ป.พิบูล สงคราม

การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยในช่วงนี้ จึงมีลักษณะโน้มเอียงมาเป็นการต่อต้านการเมืองภายในของไทยมากกว่า โดยเฉพาะระหว่างฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์กับรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ทั้งนี้ เพราะฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์อ้วกว่าการต่อต้านโน้มล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามก็เท่ากับเป็นการต่อต้านฝ่ายญี่ปุ่นนั้นเอง ดังจะเห็นได้จากแผนการณ์ต่อต้านญี่ปุ่นของนายปรีดี พนมยงค์ มีหลักการหรือเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ต้องการล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นลำดับแรก เพื่อเปิดทางให้กับการดำเนินนโยบายได้ตั้งต่อต้านญี่ปุ่นและควบคุม ต่อแผนการณ์นี้นายปรีดี พนมยงค์ได้ก่อจลาจลไว้ว่า “หลักสำคัญอยู่ที่ทำพราง” กล่าวคือ “นโยบายแห่งการต่อต้านญี่ปุ่นเมื่อยิ่งไม่ให้ญี่ปุ่นมาเยี่ยมประเทศ และจะต้องทำทุกอย่างเพื่อให้การได้เป็นไปตามความประสงค์นี้ จึงได้เกิดวิชี Under ground” ทั้งนี้ โดย “มีแผนการที่จะเอาจอมพล(จอมพล ป.)ออกจากนายกรัฐมนตรี” เป็นหัวใจสำคัญของแผนการณ์ต่อต้านญี่ปุ่น ด้วยเห็นว่า “จำเป็นที่จะต้อง

มีรัฐบาลที่สามารถเป็นกำบัง เพื่อให้การต่อต้านนักเข็จโดยเรียบร้อย⁽⁵⁸⁾ การเคลื่อนไหวของกลุ่มปรีดิ-พลเรือนภายใต้แผนการณ์ต่อต้านญี่ปุ่นตั้งก่อawan จะผลักดันให้กลุ่มการเมืองอื่น ๆ ที่ขัดแย้งกับรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความในขณะนั้น ต่างหันมาสนับสนุนการจัดตั้งองค์การได้ดินต่อต้านญี่ปุ่นของนายปรีดิ พนมยงค์ และร่วมเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความ

กลุ่มญี่ปุ่นนำอิสานมีพื้นฐานขัดแย้งและเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งกลุ่มญี่ปุ่นนำอิสานก็ไม่ได้มีความลับพันธ์กับฝ่ายญี่ปุ่น กลุ่มญี่ปุ่นนำอิสานได้พยายามเคลื่อนไหวที่จะจัดตั้งองค์การได้ดิน หรือประกาศตัวจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นเพื่อต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความและฝ่ายญี่ปุ่น แต่การเคลื่อนไหวของกลุ่มญี่ปุ่นนำอิสานนี้ถือว่าประสบกับข้อหาขาดผู้นำที่มีบารมี⁽⁵⁹⁾ กลุ่มญี่ปุ่นนำอิสานจึงหันมาสนับสนุนนายปรีดิ พนมยงค์ เป็นญี่ปุ่นนำในการต่อต้านรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความ โดยกลุ่มญี่ปุ่นนำอิสานเข้าไปทำหน้าที่เป็นฐานทางรัฐสภาให้กับนายปรีดิ พนมยงค์หรือองค์การต่อต้านญี่ปุ่นในการโขนคันล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความ

กลุ่มทหารเรือแม้ว่าจะมีความลับพันธ์ที่ดีกับฝ่ายญี่ปุ่น และญี่ปุ่นของกลุ่มทหารเรือคือ พล.ร.อ. สินธุ์ กมลนาวิน เป็นฝ่ายนิยมญี่ปุ่นอยู่มาก แต่ความขัดแย้งที่ดำเนงอยู่โดยพื้นฐานระหว่างกองทัพเรือกับกองทัพบกในเรื่องการพัฒนาของทัพจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้กลุ่มทหารเรือค่าย ๆ ผละออกจากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความ และหันมาให้การสนับสนุนการจัดตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่นของนายปรีดิ พนมยงค์ นำโดย พล.ร.ต. สังวร สุวรรณเสพ และ พล.ร.ต.ทหาร นำทิรัณ โดยกลุ่มทหารเรือเข้าไปเป็นฐานทางกำลังให้กับนายปรีดิ พนมยงค์ทำหน้าที่คานอำนาจกับจอมพล ป.พิบูลลงความหรือกลุ่มทหารบก

นอกจากกลุ่มญี่ปุ่นนำอิสานและกลุ่มทหารเรือแล้ว ยังมีบางส่วนจากกลุ่มทหารบกนำโดย พล.ช.ด. มั่นศิลป์ ลินดาโยราวักษ์ และกลุ่มตำรวจนำโดย พล.ต.อ.อดุล อดุลเชชรัส ได้หันมาให้การสนับสนุนการจัดตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่นของนายปรีดิ พนมยงค์ ในช่วงท้าย ๆ ก่อนที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความจะหมดอำนาจ ทั้งกลุ่มทหารบกและตำรวจนี้ไม่ปรากฏชัดว่า มีความขัดแย้งทางการเมืองกับจอมพล ป.พิบูลลงความรือ แต่ที่ผลักดันให้หันไปสนับสนุนฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ ลัตนิษฐาได้เพียงว่าหัว 2 กลุ่มนี้ อาจจะไม่เห็นพ้องด้วยกับจอมพล ป.พิบูลลงความ ในโครงการย้ายเมืองหลวงไปจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อต่อต้านญี่ปุ่น แต่ก็ไม่สามารถทัดทานหรือคัดค้านจอมพล ป.พิบูลลงความโดยตรง ทางออกของ 2 กลุ่มนี้คือ หันไปให้การสนับสนุนฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ ซึ่งมีทำที่ต่อต้านและมีการเคลื่อนไหวต่อต้านโครงการย้ายเมืองหลวงใหม่อย่างขัดเจน ด้วยการเป็นแนวร่วมในสภากู้แทนราษฎรลงมติล้มรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลลงความ

การเคลื่อนไหวโขนคันล้มรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความในสภากู้แทนราษฎรนั้น ฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ทำได้ลำเร็วในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2487 ด้วยการลงมติให้ไว้ทางใจรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลลงความในนโยบายสำคัญ 2 ครั้งติดต่อกันคือ ร่างพระราช

การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยในกระแสปูทางเผด็จการทหารได้ผลักดันให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในไปสู่การแข่งขันในระบบบรัฐสภา

บัญญัติองมุติพระราชกำหนดพระบรมราชโองการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ (โครงการย้ายเมืองหลวงใหม่) ซึ่งรัฐบาลเป็นฝ่ายพิจารณาด้วยความเห็น 36 ต่อ 48 เสียง⁽⁶⁰⁾ และร่างพระราชบัญญัติองมุติพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธบูรณะแล้ว โดยฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ ขณะรัฐบาลด้วยคะแนนเสียงทุกหัวหน้าเพียง 43 ต่อ 41 คะแนนเสียง⁽⁶¹⁾ การลงมตินี้ไว้วางใจรัฐบาล 2 ครั้งนี้ ยังผลให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามจ่ายยอมต้องจากออกเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2487 และเปิดทางให้ฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ ขึ้นมาเมืองอำนาจจัดตั้งรัฐบาลนายความ อย่างวงศ์ชื่นแพ้มีวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2487 อันจะเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อนำไปสู่การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยในช่วงที่สอง

ช่วงที่สอง การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของบ้านการเสรีไทยในกระแสปัญหาเผด็จการทหาร ได้ผลักดันให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในไปสู่การแข่งขันในระบบบริหารส่วนภัยหลังจากฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2487 นั้น ฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ได้เริ่มเคลื่อนไหวทำการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 สาธารณรัฐคือ ยกเลิกบทเฉพาะกาล (การแต่งตั้งสมาชิกประพาท 2) และแยกข้าราชการประจำออกจาก การเมือง ขณะเดียวกันนี้ฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์ได้หันกลับไปประนีประนอมกับพวกนิยม เจ้า ซึ่งได้เรียกห้องให้รัฐบาลปลดปล่อยกลุ่มนักโทษการเมืองและคืนสิทธิทางการเมือง ให้แก่เจ้านาย⁽⁶²⁾ ทั้งนี้เป็นที่เข้าใจได้ว่าฝ่ายนายปรีดิ พนมยงค์คาดหวังเพื่อตึงพวกนิยม เจ้าเข้ามาเป็นพันธมิตรร่วมต่อต้านการกลั่นนามีอำนาจของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม หรือกลุ่มทหารบก การเคลื่อนไหวนี้ได้นำไปสู่การปรับเปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ทางการเมือง ภายในของไทยหลังสงครามโลก ยุติ ต่อการก่อตัวขึ้นของระบบบริหารส่วนภัยการแข่งขัน ในระบบพระราชนิเวศ⁽⁶³⁾ ส่วนการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นในการกระแสปัญหาเอกสารชา-อธิปไตยของชาติ ได้ผลักดันให้ขบวนการเสรีไทยหันไปเน้นการเปิดเจรจาทางการเมือง ระหว่างประเทศไทยกับสหราชอาณาจักรและอังกฤษ เพื่อให้ประเทศไทยหันกลับมองเอกสารชา-อธิปไตยของชาติภายหลังสงคราม โดยในขณะเดียวกันนี้ขบวนการเสรีไทยก็ได้พยายาม เร่งระดมขยายองค์กรให้ดันต่อต้านญี่ปุ่นออกไปในวงกว้างขึ้น เพื่อสนับสนุนการเปิดเจรจา ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศไทยกับจ่า

การเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการเสรีไทยในช่วงนี้ ได้ขยายอออกไปสู่คุณไทยในวงกว้างขึ้น โดยเฉพาะในหมู่ข้าราชการซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดให้การสนับสนุนหรือเข้าร่วมขบวนการเสรีไทย หันหน้าประจกกลุ่มข้าราชการเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในองค์กรหรือมีการจัดตั้งที่ดี และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ข้าราชการเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้สึกไว้หรือมีความเข้าใจในปัญหาเอกสารของอิปปิตายของชาติในขณะนั้นได้ดีอันชัดเจน ความรู้สึกหรือเหตุผลของ พล.อ.อ.ทวี จุลละหารพย์ ที่กล่าวถึงการตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเสรีไทย เพราะ “ด้วยความสำนึกรักในการที่เกิดมาเป็นคนไทย สำนึกรักในการรับผิดชอบในฐานะคนไทยคนหนึ่ง ที่ต้องทำให้ชาติไทยเป็นชาติเดียวที่มีอิปปิตายโดยสมบูรณ์”⁽⁶⁴⁾ หรือความรู้สึกเหตุผลของ พล.อ.เนตร เทเมะ โยธิน ซึ่งกล่าวทำนองเดียวกับ พล.อ.อ.ทวี จุลละหารพย์ และได้นั่นว่า “ผมยินดีร่วมมืออย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์ของประเทศไทย”⁽⁶⁵⁾ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้สึกโดยรวมของกลุ่มข้าราชการ ที่หันมาเข้าร่วมหรือสนับสนุนขบวนการเสรีไทย เมื่อถูกกดขี่จากขบวนการเสรีไทยโดยฝ่าย亲共 ของรัฐบาลนายคุวง อภัยวงศ์

ความพยายามระดมกู้มุ่นคนไทยเข้าร่วมต่อต้านญี่ปุ่นเน้น ขบวนการเสรีไทยได้อาภิผลใหญ่องรัฐหรือระบบราชการผ่านรัฐบาลนายวงศ์ กอယังศ์ดำเนินการ โดยขบวนการเสรีไทยได้จัดตั้ง “กองบัญชาการขบวนการเสรีไทย” ขึ้นอยู่ในคณะกรรมการรัฐบาลนายวงศ์ กอယังศ์ กองบัญชาการนี้มีนายปรีดี พนมยงค์เป็นหัวหน้าหรือประธาน และมี พล.ต.อ.อุดุล อดุลเดชจารัสเป็นรองประธานและหัวหน้าตำรวจ ประจำกองด้วยคณะกรรมการประจำฯ หรือหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ อาทิ นายทวี บุณยเกตุ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ) เป็น “หัวหน้าพลพรรครักและผู้ติดต่อรัฐบาล” พล.ท.ชิด มั่นศิริปัน ลินดาดอย查รักษ์ (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคลังไทย) เป็น “หัวหน้าฝ่ายหกรอบกุญแจ” และนาวาเอกกุญแจ ศุภชาติย์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย) เป็น “หัวหน้าฝ่ายหกรอบกุญแจ” และนาวาเอกกุญแจ ศุภชาติย์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย) เป็น “หัวหน้าอาสาพัฒนานิ” เป็นต้น⁽⁶⁶⁾ เท็นได้จากการเดินทางของขบวนการเสรีไทย เป็นผลโดยตรงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใน โดยมีการเคลื่อนไหวจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง ด้วยการอาศัยคำสั่งราชการระดมกู้มุ่นเข้ารำขการตามสายงานหรือความสัมพันธ์ที่มีอยู่ เพื่อ “ปฏิบัติราชการพิเศษ” คือ เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยนั้นเอง กลุ่มคนไทยที่พยพเห็นว่าได้ร่วมเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่น กับขบวนการเสรีไทย ส่วนใหญ่จึงมักเป็นกลุ่มเข้ารำขการที่เข้ามาร่วมปฏิบัติการ ภายหลังจากการรื้นเริงมีอำนาจของรัฐบาลนายวงศ์ กอယังศ์ ปี พ.ศ. 2487

นองจากนี้ขบวนการเสรีไทยยังได้ร่วมก่อจั่งสนับสนุนจากกลุ่มผู้มีการศึกษาค่อนข้างสูงนอกราชการอีกจำนวนหนึ่งด้วย ล้วนใหญ่เป็นพากันฉิดฉานักศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งถูกกล่าวหาไปปีกอบรมทางทหารกับฝ่ายลัมพันธ์มิตร เพื่อติดน้ำทางกลับเข้ามาสืบพลประคบร่วมกับภัยในประเทศ นิติบุคคลทางการณ์มหาวิทยาลัยที่ถูกกล่าวไปปีกกับหน่วยโอมส.อ.ส. เช่น นายประมุข ศุภชาติฯ และ นายอดุส เดชจรูญ ล้วนเน้นกีฬามหาวิทยาลัยวิชาชีวกรรมศาสตร์และการเมือง อภิ นายนะขอ เชื่ออย่าง นายโพดิลัง นนทบุรี นายอ่านวย สุวรรณกิจบริหาร นายพร้อม อุลิตานันท์ นายเนื่อง สุขุม สำหรับนายจารุบุตร เว่องศุภะรรณ และ นายนาม วุฒิเดชัย ฝึกกับหน่วยกองกำลัง 136 ของอังกฤษ อีกส่วนหนึ่งเป็น

คนสนิทของกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคอีสาน-เหนือ ซึ่งมีบนาทป่ายัจดตั้งค่ายฝึก พลพารคเสรีไทยในระดับท้องถิ่นตามเขตจังหวัดต่าง ๆ คนสนิทของนายเตียง ศิริขันธ์ (ส.ส.สกลนคร) เช่น นายคง จันดาวงศ์ นายทองปาน วงศ์ส่ง นายวิสุทธิ์ บุญยกุด นาย สวัสดิ์ ตราฐุ คนสนิทของนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (ส.ส.อุบลราชธานี) เช่น นายคำรุ่ง บุณยประสิทธิ์ นายผุดุง จันทรabegeza คนสนิทของนายทอง กันหารรัตน์ (ส.ส.แพร่) เช่น นายทวีศักดิ์ ลินธุวงศ์ ส่วนอาชีพอื่นๆ โดยมากก็เป็นพากนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ อากิ หมายมาลัย ชูพันิช นายสุก้า ศิริมานนท์ และนายอารีย์ ลิริระ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามความพยายามระดมกู้มคนไทยที่มีการศึกษาค่อนข้างสูงขึ้นและ นอกรอบบริษัทการค้าที่ได้กล่าวมาแล้ว ศูนย์เรียนผู้นำbehaviorการเสรีไทยและเห็นได้ว่ามีจำนวน ไม่มากพอและควรหนักถึงข้อจำกัดที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ต่อตัวนักปฏิบัติ ทำการระดมหรือ แสวงหาความสนใจสนับสนุนจากประชาชนคนไทยโดยทั่วไปได้ แนวคิดใหม่ของขบวนการเสรีไทยเพื่อระดมคนไทยเข้ามาร่วมต่อตัวนักปฏิบัติให้ได้ในปริมาณมากนั้น จึงมีแนวโน้มทันไป ให้การใหม่คือ แทนที่จะเป็นการซักขานคนในระบบราชการก็เปลี่ยนเป็นการเก็บตัวจาก ประชาชนคนไทยโดยทั่วไป โดยรับบานาฯ คง อก้ายางศีดีเสนอร่างพระราชบัญญัติว่า ด้วย การอบรมฝึกซ้อมและการปฏิบัติหน้าที่ของคนไทยเพื่อประโภชน์ในการป้องกันประเทศไทย พ.ศ. 2488 เหตุผลสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ได้นั้นว่า

...โดยที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะสงคราม สมควรที่จะให้ขบวนการที่ได้เป็นทักษะ หรือตัวราชได้มีโอกาสปฏิบัติหน้าที่ของคนไทย เพื่อช่วยเหลือบ้องกันประเทศ ได้บ้างตามสมควรแก่เหตุการณ์ จึงสมควรให้มีการอบรมและฝึกซ้อมการใช้ อาวุธและอื่น ๆ ซึ่งได้ระดมบุคคลที่มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี ฝึกตามท้องถิ่น ต่าง ๆ ...⁽⁶⁷⁾

การที่รับบานาฯ คง อก้ายางศีดีเสนอร่างพระราชบัญญัติขึ้นดังนี้ ว่าที่จริงแล้ว คือความพยายามของขบวนการเสรีไทย ในอันที่จะแสวงหาความสนใจสนับสนุนจากประชาชน คนไทยเข้ามาร่วมต่อตัวนักปฏิบัติให้ได้มากนั้นเอง นิคอล ลิมิธ ผู้ซึ่งได้กลับมาในประเทศไทย ให้ระหว่างกลางเดือนกรกฎาคม ถึงวันที่ 4 ลิขิตาคม พ.ศ. 2488 ได้กล่าวถึงแนวคิดใน การระดมพลพารคของขบวนการเสรีไทยในรูปแบบใหม่นี้จากคำชี้แจงของนายปรีดิ พนมยงค์ซึ่งกล่าวว่า

...เราค้นพบหนทางบ/pracaศรับสัมคัตรชายฉกรรจ์จำนวนหลายพันคนตามที่เรา ต้องการอบรมเป็นพลพารค ได้แล้ว โดยปริศจากข้อสองสัญญาที่จะเกิดกับฝ่ายปฏิบัติ คือเราได้อันุมัติกฎหมายอาสาบ้องกันหมู่บ้านใหม่ ซึ่งข้าหลวงบ/pracha จังหวัด 31 คนใน 74 คน ได้รับระดมชายฉกรรจ์มีอายุระหว่าง 20-30 ปี สำหรับเข้ารับการอบรมในหน่วยบ้องกัน...⁽⁶⁸⁾

การฝึกอบรมพลพารคเสรีไทยในรูปแบบนี้ ห้าวอุ่น ชนะนิกร ซึ่งได้เข้าร่วมเป็นเสรีไทย และทำงานร่วมกับนายเตียง ศิริขันธ์ที่เขตจังหวัดสกลนคร กล่าวถึงในทางปฏิบัติในขณะนั้น

ให้ไว้

...พวกรสเรี๊ยะไห้ได้รับดุษพธรรค ทั้ยการเรียกอาชายหุ่งจากทุก ๆ หมู่บ้าน
ในบริเวณนั้นให้ม้าศึก หากระดูดชัดชืน ไม่ยอมเข้าม้าศึก ให้ถือว่าเป็นศัตรุและให้
ใช้มาตรการเด็ดขาด คือยิงทิ้ง...

อย่างไรก็ต้องเป็นพระภารกิจการโฆษณาข่าวเชื่อ หรือการขาดคำอธิบาย
อย่างแจ่มแจ้งจากเจ้าหน้าที่สเรี๊ยะไห้ทราบ จึงประกว่าเมืองคนไม่ยินยอมร่วมมือ⁽⁶⁹⁾
กับคณะเรี๊ยะไห...

คำกล่าวของท้าวอุ่น ขานนิกรห้างตัน แม้ดูจะเกินไปในเรื่องที่ประชาชนคนไทย
ไม่ยอมเข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาราชสเรี๊ยะ แล้วมีการยิงทิ้ง แต่ก็มีความจริงอยู่ในนั้นอยู่ใน
เรื่องที่ประชาชนคนไทยไม่มีกระแสต่อต้านญี่ปุ่น อย่างไรก็ต้องการที่ขบวนการสเรี๊ยะไห้ได้
พยายามระดมก่ออุ่นประชาชนคนไทยต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมต่อต้านญี่ปุ่นนั้น เป้าหมายสำคัญไม่
ได้อยู่ที่ตัวกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย หากแต่อยู่ที่เพื่อเป็นช่องต่อรองหรือสนับสนุนการ
เปิดเจราปัญหาการเมืองระหว่างประเทศไทยกับฝ่ายสัมพันธมิตร

การเปิดเจราปัญหาการเมืองระหว่างประเทศไทยกับฝ่ายสัมพันธมิตร ขบวนการสเรี๊ยะไห้ได้มีความพยายามดำเนินการมาบันไดเข้าหันลงคราม (พ.ศ. 2484 - 2486) โดยเฉพาะ
ในเรื่องให้ฝ่ายสัมพันธมิตร คือสหราชรัฐเผยแพร่การและอังกฤษดีกว่าการประกาศสิ่งแวดล้อม
น้ำใจอมผล ปลดปล่อยสิ่งแวดล้อมเป็นโมฆะ และให้ความช่วยเหลือหรือรับรองการจัดตั้งรัฐบาล
พลังคันของขบวนการสเรี๊ยะไห้ในดินแดนฝ่ายสัมพันธมิตร⁽⁷⁰⁾ แต่การเจราชาเหล่านี้ไม่บรรลุ
ผลและฝ่ายอังกฤษก็อ้วนประเทศไทยเป็นศัตรุ หลังจากฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ซึ่งมานะ
ทำงานในปี พ.ศ. 2487 ซึ่งเป็นช่วงที่ฝ่ายญี่ปุ่นอักขระตอกอยู่ในฐานะสิ่งปฏิบัติและมีแนวโน้ม
จะตอกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สิ่งแวดล้อมค่อนข้างแน่ชัด บัญหาที่ว่าประเทศไทยอังกฤษยังคงถือว่าประเทศไทย
เป็นศัตรุ ได้นำความกังวลอ่อนไหวให้กับชาวญี่ปุ่นที่ห่วงใยความปลอดภัยของขบวนการสเรี๊ยะไห้
และจะเป็นปัญหาหลักที่ผลักดันให้ขบวนการสเรี๊ยะไห้พยายามเปิดเจราทางการเมือง
ระหว่างประเทศไทยกับฝ่ายสัมพันธมิตรเครื่องแล้วครั้งเดียว เห็นได้จากภายใต้การให้ความช่วยเหลือ
และสนับสนุนทางทหารแก่ฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น ขบวนการสเรี๊ยะไห้ได้พยายามอย่างสุด
เหวี่ยงเพื่อเปิดเจราทางการเมืองระหว่างประเทศไทยกับสหราชรัฐและอังกฤษ ในบัญหา
หลักการเอกสารขออิปปิได้ของชาติภายในหลังสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ทั้งนี้ เพราะ “บัญหาสำคัญ
ที่ฝ่ายไทยยังคงคาดการณ์อยู่อย่างสุดซึ้ง...อยู่ที่ทำให้ทิชชองอังกฤษซึ่งยังเป็นหยดอยู่ตลอดเวลา
ว่าไทยเป็นศัตรุ”⁽⁷¹⁾

ฝ่ายอังกฤษนั้น ภายหลังจากได้ประกาศสิ่งแวดล้อมกับประเทศไทยแล้ว ฝ่ายอังกฤษ
ถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรุและไม่ยอมเปิดเจราทางการเมืองใด ๆ กับฝ่ายไทย แต่ขบวนการ
สเรี๊ยะไห้ไม่ละความพยายาม เช่นเมื่อครั้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2487 ฝ่ายอังกฤษโดยกอง⁹
บัญชาการทหารสูงสุดล้มเหลวนมิตรเรือเรือเยี่ยมเนยของ พล.ร.อ.ลอร์ดหลุย มานน์แบดเดน
ได้ส่งสาร์เตินให้ขบวนการสเรี๊ยะไห้ส่งคนเด็กทหารออกไปเจรจาทางทหารที่กรีลังกา ผู้นำ
ขบวนการสเรี๊ยะไห้ได้แสดงความต้องการที่จะให้มีการเจราทางการเมืองด้วย นายดีเรก

ขียนนามซึ่งเป็นหัวหน้าคณะทูตทหารที่เดินทางไปพบกับฝ่ายทหารอังกฤษที่ศรีลังกานิครั้งนั้น กล่าวถึงความคิดของผู้นำบวนการเสริมไทยต่อกรณีนี้ว่า

...ทางผู้สำเร็จราชการในขณะนั้น (หมายถึงนายปรีดี) ได้เรียกประชุมฝ่ายเรา หลายท่านด้วยกัน ตกลงมีความเห็นว่า ถ้าส่งไปบุญเฉพะเรือทูตทหารแล้วไม่ได้ประโยชน์แก่ชาติเท่าไนดัก เพราะฝ่ายสัมพันธมิตรจะได้ประโยชน์ข้างเดียว เราไม่ได้อะไร เราจึงตอบโดยให้ พ.ต.บุญ อึ้งภากรณ์ ส่งโศดับบิไปว่าในการ สังทูตออกไปบันน ให้ถือว่าเป็นหัวหน้าคณะทูตทหารและทูตการเมืองด้วย...⁽⁷²⁾

ข้อเสนอของบวนการเสริมไทยข้างต้นได้รับการปฏิเสธจากฝ่ายอังกฤษ ซึ่งต้องการเจรจา เพียงเพื่อวัดถุประสงค์ของการทหารและข่าวกรองเท่านั้น⁽⁷³⁾

การเปิดเจรจาของคณะทูตนำโดยนายดิเรก ขียนนาม ไม่ได้ขยับทำให้ทราบถึงท่าที ของฝ่ายอังกฤษที่มีต่อประเทศไทยเลย เพราะแม่นายดิเรก ขียนนามได้ลงทบทามอย่างไม่ เป็นทางการว่า “ยังกฤษจะเดินนโยบายติดมาก้าวจะประภาคสักหน่อยว่า ยังกฤษจะเคราะห์ เอกราชและอปปิ้ดายของไทยทุกประการ” แต่ฝ่ายอังกฤษ (นายเดนนิง) ยังคงสงวนท่าที อยู่มาก โดยตอบเพียงว่า “วิธีของอังกฤษนั้นทำไม่ได้ เป็นประชาธิปไตย ราชภรษีรู้เรื่อง จุ่ง รัฐบาลไปปราบคนเข้า ราชภรษีลงนามัย เพราะไม่ทราบข้อเท็จจริง”⁽⁷⁴⁾ หลังจาก คณะกรรมการ ขียนนามเดินทางกลับสู่ประเทศไทย ความมีมณเเก่ยกับท่าทีของอังกฤษยังคง เป็นปัญหาหลักของบวนการเสริมไทยตั้งแต่ สภาพเช่นนั้นแล้วกันให้ผู้นำบวนการเสริมไทย แสวงหาทางออกใหม่ คือหันไปเปิดเจรจาับฝ่ายสหรัฐอเมริกา นายกันต์ธิร์ ศุภมงคล เสริมไทยผู้ทำงานใกล้ชิดกับนายปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวถึงความคิดที่ปรับเปลี่ยนหันไปหา สหรัฐอเมริกาไว้ว่า

...เมื่อทางกองบัญชาการทหารสูงสุดของสหประชาชาติ โดยอstorดหกุยส์เมาน์- แบตต์ตัน ตอบปฏิเสธเด็ดขาด ไม่ยอมพูดเรื่องการเมืองกับฝ่ายไทยในปลายเดือน ธันวาคม 2487 ท่านปรีดี พนมยงค์ เห็นว่า จำเป็นจะต้องอาศัยสหรัฐอเมริกา เป็นที่พึ่งค่านสุดท้าย ซึ่งความจริงสหรัฐอเมริกาวางท่าทีอันเหมาะสมสำหรับไทย อยู่แล้ว ถ้าได้แรงดันจากการทางสหรัฐอเมริกาช่วย บางทีอาจจะผล่อนคลายความแข็ง ก้าวข่องอังกฤษได้บ้าง...⁽⁷⁵⁾

ในรายปีรายเดือนมกราคม พ.ศ. 2488 นายปรีดี พนมยงค์ได้ส่งนายกันต์ธิร์ ศุภมงคลเดินทางออกไปเปิดเจรจาับฝ่ายสหรัฐอเมริกา ภารกิจสำคัญที่นายกันต์ธิร์ได้ รับมอบหมายคือ “ทำอ่างใจจะให้อังกฤษเปิดเผยท่าทีเกี่ยวกับอนาคตของประเทศไทยออก มาให้แน่ชัด ก่อนที่ญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้สัมรรถมหัคคีขาด มีระนั้นแล้วไทยจะทดสอบช้าอยู่ข้าง ฝ่ายประชัยร่วมกับญี่ปุ่น”⁽⁷⁶⁾ การเจรจาของนายกันต์ธิร์ ศุภมงคลได้ผลศึกหน้าพอควร ทำให้ผู้นำบวนการเสริมไทยเริ่มทราบถึงท่าทีของฝ่ายอังกฤษผ่านทางสหรัฐอเมริกา โดยฝ่ายอังกฤษยืนยันให้แจ้งต่อฝ่ายไทยด้วยว่า ความว่า

- ... 1. อังกฤษถือว่าเป้าหมายสุดท้ายของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ สำหรับไทย มีลักษณะอย่างเดียวกัน

2. อังกฤษไม่มีข้อเคลื่อนแคลลงสับในความแนแท้จริงใจของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่ประธานาธิบดีมีอักษรฝ่ายสัมพันธมิตร และ

3. อังกฤษรู้สึกว่าพึงดำเนินการติดต่อโดยตรงกับผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปจนกว่าจะถึงเวลาจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวซึ่งบนภูมิแผ่นดินไทย ที่ได้รับการปลดปล่อยแล้วตามความตั้งใจของผู้สำเร็จราชการฯ...⁽⁷⁷⁾

ภายหลังจากนายกันเดิร์ช ศุภมงคลได้เดินทางกลับสู่ประเทศไทย ในระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2488 ผู้นำขบวนการเสรีไทยได้พยายามรุกรานการทูตต่อฝ่ายสหรัฐมิริกา และอังกฤษอีกขั้นหนึ่ง คือต้องการให้หั้งสองประเทคโนโลยีให้คำมั่นสัญญาหรือรับรองเอกสาร อดีป้ายของชาติภายหลังสิ่งความมีอย่างเป็นทางการ ด้วยการแจ้งต่อฝ่ายสหรัฐมิริกาและ อังกฤษในวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2488 ใจความสำคัญคือ กายในประเทศไทย “จ้าตั้ง มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ซึ่งถือโอกาสประกาศเลิกความผูกพันต่าง ๆ ที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามเคยทำให้กับญี่ปุ่น...รัฐบาลใหม่จะประกาศฟื้นความลัมพันธ์กับสหรัฐมิริกา และอังกฤษ อุ่นใจที่เป็นอยู่ก่อนการโขนตี้เพรดยาเบอร์” โดยมีเงื่อนไขว่า “ใครขอให้ รัฐบาลมิริกันแต่งในวันที่เริ่มแผนดำเนินงานใหม่ว่า สหรัฐมิริกาเคารพเอกสารของประเทศไทย และถือประเทศไทยเป็นสามอาชีกของสหประชาชาติ มิใช่ศัตรู”⁽⁷⁸⁾ การยื่นข้อ เสนอของขบวนการเสรีไทยในครั้งนี้ นายดิเรก ชัยนามกล่าวว่า “ก็ได้ผลสำหรับมิริกา” คือทางรัฐบาลสหรัฐมิริกาได้แจ้งกลับมาในวันที่ 28 เดือนเดียวกันนั้น เพื่อบรยั่งให้ ขบวนการเสรีไทยปฏิบัติการก่อนผลลา และได้เน้นว่า “ยังต้องที่จะประกาศในเวลาอันสมควร ว่าเคารพเอกสารของประเทศไทยและไม่เคยถือไทยเป็นศัตรู” ส่วนท่าทีของอังกฤษนั้น “ขั้นแรกไม่ตอบอย่างใด ในที่สุดได้รับคำตอบว่า วัดถุประสงค์ในที่สุดของรัฐบาลอังกฤษ นั้นคล้ายกับรัฐบาลมิริกัน”⁽⁷⁹⁾

ในขณะเดียวกันนั้น คือวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2488 นายปรีดี พนมยงค์ ได้ส่งพระราช渝มวทกับหลวงสุขุมนัยประดิษฐ์ เดินทางออกไปเคลื่อนไหวเรือชั้น สถานการณ์ต่าง ๆ ภายในประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนชาวมิริกันและเจ้าหน้าที่สหรัฐมิริกา ทราบข้อเท็จจริง พระพิศาลสุขุมวิทกล่าวถึงภารกิจที่ได้รับมอบหมายไปดำเนินการมี 2 ประการ ประการแรก “ให้ไปดำเนินการแก้ไขผ่อนปรนสถานการณ์ระหว่างประเทศไทย กับสหรัฐมิริกาให้หนักเป็นพยา” และประการที่สอง “ให้ติดต่อหาช่องทางที่จะบรรเทาทุกข์ และบูรณะประเทศไทยอย่างหลังสิ่งความ”⁽⁸⁰⁾ แต่เป็นที่เข้าใจได้ว่าการส่งพระพิศาลสุขุมวิท และหลวงสุขุมนัยประดิษฐ์ออกไปเจรจากับฝ่ายสหรัฐมิริกานี้ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ ต้องการถึงเอกสารสหรัฐมิริกามาคนหนึ่งหรือแข่งขันกับฝ่ายอังกฤษในไทยด้วย ดังเห็นความ พยายามเคลื่อนไหวของพระพิศาลสุขุมวิทที่เน้นว่า

...จะต้องหาสู่ทางที่จะให้ชาวอเมริกันสนใจประเทศไทยยิ่งขึ้น โดยการติดต่อ โฆษณาทุกวิถีทาง ประกอบกับข้อสูงให้กับธุรกิจและบริษัทการค้าใหญ่ สนใจ ที่จะไปทำการค้าขายในเมืองไทย ซึ่งจะเป็นการทำให้ชาวอเมริกันเกิดมีส่วนได้ ส่วนเสียในประเทศไทยมากขึ้น และเมื่อนักธุรกิจหรือบริษัทใหญ่ ที่มีอิทธิพล

เกิดความสนใจแล้ว เสียงที่เรต้องการจากทางการสหราชอาณาจักรเพื่อช่วยเหลือให้ร้าพัน กัยจากอังกฤษ ก็ยอมมีมากขึ้น...⁽⁸¹⁾

อย่างไรก็ตามความพยายามรุกรานการทุก党ฝ่ายลับพันธมิตร และฝ่ายคอมบุคคล ออกไปเคลื่อนไหวขึ้นในทิวทัศน์ให้ชาวเมริกันสนใจประเทศไทยมากขึ้นตามที่ได้กล่าวมานี้ส่วน ทั้งในทางตรงและอ้อมที่ซ่อนอยู่ที่ให้ประเทศไทยยอดพันจาก การเป็นประเทศผู้ผลิต商品 ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลลัพธ์มาจากการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นของบุนวนการเสรีไทยโดยเมื่อ สองครั้งโลกฯ บุตติง นายปรีดี พนมยงค์ ผู้อำนวยการแทนพระองค์ และด้วยคำแนะนำ จากรัฐบาลอังกฤษที่ส่งผ่านมาจากกองบัญชาการทหารสูงสุดประจำเรียบจะเดินทางไปอังกฤษ ได้ ให้ออกประกาศลับติดภาพเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2488 ใจความสำคัญคือให้ถือว่า “การประกาศสงครามต่อสหราชอาณาจักรและบริติชนใหญ่เป็นโมฆะ...ประเทศไทยได้ตัดสินใจ ที่จะให้กลับคืนมาซึ่งสันติภาพในเดือนตุลาคมเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2488”⁽⁸²⁾ คำประกาศลับติดภาพของนายปรีดี พนมยงค์ดังกล่าว ได้รับการ นำเสนอทั้งจากสหราชอาณาจักรและอังกฤษ “สำหรับสหราชอาณาจักรนั้น พร้อมที่จะรับให้มี ความสัมพันธ์กับประเทศไทยอย่างเดียวต่อไป แต่อังกฤษเกี่ยงจะต้องให้มีการเลิกสถานะ สงครามระหว่างอังกฤษกับไทยเสียก่อน จึงจะกลับมีความสัมพันธ์ตามเดิม”⁽⁸³⁾ การเจรจา เลิกสถานะสงครามกับอังกฤษซึ่งได้เสนอทั้งความตกลงและภาคผนวกจำนวน 21 ข้อ ให้ฝ่ายไทยเขียนนั้น มีข้อบีบค้นประเทศไทยหลายประการซึ่งฝ่ายไทยไม่อาจยอมรับได้ และทำให้การเจรจาขัดแย้งเมื่อออกใบ จนที่สุดสหราชอาณาจักรได้เข้ามาแทรกแซงลดข้อเรียกร้อง ของฝ่ายอังกฤษลง และได้มีการเขียนสัญญาเลิกสถานะสงครามระหว่างฝ่ายอังกฤษกับไทย เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2489⁽⁸⁴⁾

บทสรุป

การเคลื่อนไหวต่อต้านภัยปูนของขบวนการเสรีไทยในสมัยสังคมโอลิครัชท์ที่สองนั้น มีแรงผลักดันมาจากการอภิรักษ์อิป迤ิของชาติและปัญหาทางการเมืองภายใน ของไทยเอง การเคลื่อนไหวต่อต้านภัยปูนภายใต้ปัญหาส่องประการนี้ มีเป้าหมายสำคัญยุ่งที่ การโค่นล้มระบบเดิมจากการห้ามมีรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสังคมรัฐเป็นหัวแทน และอยู่ที่การเปิดเจราจาปัญหาทางการเมืองระหว่างประเทศกับฝ่ายสัมพันธมิตร ในปัญหาอภิรักษ์อิป迤ิของชาติภายหลังสังคมรัฐ การเคลื่อนไหวต่อต้านภัยปูนของขบวนการเสรีไทยใน เทอมนี้ จึงไม่ได้มีผลกระทบทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับภัยปูนแปรร้ายลง แต่ประการใดเลย ความรู้สึกที่ต่อต้านระหว่างประเทศในปัจจุบันมีอยู่เช่นเดิม ดังก่อนที่กองทหารภัยปูนจะบุกรุกเข้ามายังประเทศไทย ประสบการณ์เช่นนี้มีส่วนทึ่ด้วย ทางตรงและอ้อมที่ป่วยปูนให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับภัยปูน ไม่ขาดสะบ้นลง เมื่อสังคมรัฐฯ ยุติและหัวความโภชนาดในช่วงภายหลังต่อมา อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวต่อต้านภัยปูนของขบวนการเสรีไทยมีความหมายต่อประเทศไทยสองประการ ประการแรกป่วยทำให้ฐานะของประเทศไทยไม่ตกไปเป็นประเทศศูนย์เพลิงครัม ดังเช่นประเทศไทยภัยปูน- อักษะ และประการที่สองมีผลสำคัญต่อการเมืองภายในของไทย คือสามารถโค่นล้มการ ปกครองระบอบเดิมจากการห้ามจอมพล ป.พิบูลสังคมรัฐ และเปิดทางให้กับการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย (การแข่งขันในระบบบริหาร หรือการเมือง) ก่อตัวขึ้นภายใน หลังสังคมรัฐฯ ยุติลง

เชิงอรอต

- (1) แฉมสุข นุ่มนนท์. เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2521.
Haseman, John B. *The Thai Resistance Movement During the Second World War*. Northern Illinois University : Center For Southeast Asia Studies, 1978.
- อัญชลี สุขดี. "ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นของไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484 - 2488)" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- (2) ดู ที่ ธรรมศาสตร์ เสรี. สมพันภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพาณิช, 2524. หน้า 190.
- (3) แฉมสุข นุ่มนนท์, อ้างแล้ว, หน้า 137.
- (4) Martin, James V., Jr. "Thai-American Relations in World War II." *The Journal of Asian Studies*. Vol. 22 No. 4, August 1963. pp. 463.
- (5) Haseman, op. cit., pp 126.
- (6) ลัตนนา. X.O. Group เรื่องภายในขบวนเดร์ไทร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เยชนสูรุษ, 2522. หน้า 312-313.
- (7) ที่ บุณยเกตุ. "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่ 2." ใน *เบื้องแรกประเทศไทย พระนคร : มิตรนราการพิมพ์*, 2518. หน้า 335.
- Smith, Nicol and Clark, Blake. *Into Siam the Underground Kingsdom*. New York: The Bobbs-Merrill Co; 1945. pp 181.
- (8) Gilchrist, Andrew *Bangkok Top Secret*. London : Hutchinson, 1970. pp 248.
- (10) Smith, R. Harris. *OSS, The Secret History of America's First Central Intelligence Agency*. University of California Press, 1972. pp 310-311.
- (11) ที่ บุณยเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า 335.
- (12) สมภากษณ์ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2528.
- (13) สมภากษณ์ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2528.
- (14) สมภากษณ์ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2528.
- (15) สมภากษณ์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2528.

-
- (16) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2529.
- (17) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2529.
- (18) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2529.
- (19) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2529.
- (20) หอดดหมายเหตุแห่งชาติ สน. 8/8, “เรื่องด้านนายใช้” (บันทึกเกี่ยวกับเสรีไทย) เอกสารส่วนบุคคลของมาลัย ชูพินิจ (เอกสารชุดนี้ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่)
- (21) ถู เนียน(ขัยสงค์) อัมพุนันท์, ร.ต.อ. มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, 2501. หน้า 243-248.
- (22) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2528.
- (23) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2528.
- (24) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2529.
- (25) ทวี บุญยะเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า 335.
- (26) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2528.
- (27) ทีระลีก สน. 2488. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสมาคมเตรียมธรรมศาสตร์-จุฬาฯอาสาศึก พ.ศ. 2488, 2518. ไม่ปรากฏเลขหน้า.
- (28) Smith, Nicol., op. cit., pp. 256-257.
- (29) สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528.
- (30) ถู ข้าน นาครหราห. “หลังจากเสรีไทยในจังหวัดอุดรธานี.” จุดสารโครงการทำราชสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ๓.๑ (๑ เมษายน - มิถุนายน 2519)
- (31) ถู สวัสดิ์ ตราชู ลับสุดยอด เมื่อข้าพเจ้าเป็นเสรีไทยกับชุมพลภูพาน เตียง ศิริขันธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมเสนศ, 2527.
- (32) ทวี บุญยะเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า 328.
- (33) อุบล จิระวัสด์. “สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในระหว่างสมครุณโภกครุกที่สอง.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. หน้า 371.
- (34) Bastin, John (ed.) *The Emergency of Modern Southeast Asia : 1511 - 1957*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1967. pp. 153-154.
- (35) ออคล์ ดี.จี.อี. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. เล่ม 2 ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอันันท์ กาญจนพันธ์, บรรณาธิการ (แปล) กรุงเทพฯ : โครงการทำราชสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2525. หน้า 180.
- (36) ไรอัน, เอน.เจ. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว.ประกายทอง ศิริสุข, ทักษ์ เฉลิมเตียรตน (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2528. หน้า 229.

- (37) Kennedy, J. A. History of Malaya. London : Macmillan, 1962. pp. 260.
- (38) ทวี ชีรช่วงศ์เสรี, อ้างแล้ว, หน้า 180.
- (39) ดู สุพจน์ ต่านตรากุล, บัญชาบรรวน. พล.ต.อ.อดุล อดุลเดชาจารัส พูดถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับนายบริดี พนมยังค์ และจอมพล ป.พิบูลลงความ. กรุงเทพมหานคร : ศิริพิมพ์, 2522.
- (40) ดู คำพิพากษาคดีเสรีไทยจากสนธิสัญญาเมริกา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมเสน่ห์, 2522.
- (41) ทวี ชีรช่วงศ์เสรี, อ้างแล้ว, หน้า 138.
- (42) สรหัตติ งามบุญคงญู่ปุ่นกับบทบาทนายกรัฐมนตรี จอมพล ป.พิบูลลงความ." เต็บความและเรียบเรียงจากคำให้การฯ ของ พ.อ.อิโรมิชิ ยาอารา ศิลปวัฒนธรรม 7:9 (กรกฎาคม 2529) หน้า 91.
- (43) ทวี ชีรช่วงศ์เสรี, อ้างแล้ว, หน้า 180.
- (44) ทวี ชีรช่วงศ์เสรี, เพื่ออ้าง, หน้า 180.
- (45) Nakamura Akito. *Hotoke no Shireikan*. Tokyo : Nihonshyunosa, 1978.
- (46) ดิเรก ขัยนาม. ไทยกับลงความในกรรัตน์ที่ 2 เล่ม 1. พระนคร : แพรวไทย, 2510. หน้า 321-322.
- (47) ทวี ชีรช่วงศ์เสรี, อ้างแล้ว, หน้า 187.
- (48) อิชิอิ ไยเนะไอซะและไยซิการะ โทชิอารุ. ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สายชล วรรณรัตน์ (บก.แปล). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมุชยศาสตร์, 2530. หน้า 217.
- (49) ดู เผียง (ขัยลง) อัมพุนห์, อ้างแล้ว, หน้า 130.
- (50) ดู ชลอ ศรีครากร, พ.ต.ต. สันติบาล ใต้ดิน. พระนคร : สำนักพิมพ์อุดม, 2488. หน้า 89-90.
- (51) อุบล จิรสวัสดิ์, อ้างแล้ว, หน้า 371.
- (52) อย่างเช่นหลักการหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มเสรีไทยในสหสัญญาเมริกา ได้กำหนดให้สามประการ คือ “ประการแรก จะทำการต่อสู้ญี่ปุ่นตามกำลังความสามารถทุกวิถีทาง ประการที่สองจะเพียรพยายามกอบกู้อิทธิพล ของประเทศไทย และประการที่สามจะให้หลักประกันแก่ประชาชนชาติไทยในประเทศปีไดยอัน แท้จริง มิให้เย็ตต์การเข้าเคลื่อบแห่ง” ดู กันตีร์ คุณมงคล การวินิจฉัยของไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527. หน้า 85-88.
การวินิจฉัยในประเด็นนี้ โปรดดูรายละเอียดได้จาก สรหัตติ งามบุญคงญู่ปุ่น “บทบาทเสรีไทยกับความขัดแย้ง ทางการเมืองภายในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2481-2492.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. โดยเฉพาะในบทที่ 3.
- (53) หมายถึงกลุ่มสมาชิกสภาพผู้แทนราษฎรภาคอีสาน โดยมี นายจำลอง ดาวเรือง(มหาสารคาม) นายถวิล อุดล(ร้อยเอ็ด) นายเตียง ศิริบัณฑ์(สกลนคร) และนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์(อุบลราชธานี) เป็นแกนนำ.
- (54) ดู สรหัตติ งามบุญคงญู่ปุ่น (2531), อ้างแล้ว, บทที่ 2.

-
-
- (55) ดู ป้าย อี็งภากรณ์. "ทหารข้าวครา." ใน เบื้องແກບປະชาติปั้ดຍ. พระนคร: มิตรนราการพิมพ์, 2516. หน้า 340-381. และ Smith, Nicol (1945).
- (56) ดู ฉันทนา, อ้างแล้ว, หน้า 77-187.
- (57) ดู กันต์ธีร์ คุกਮงคล, อ้างแล้ว, หน้า 119, และ ทวี บุณยเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า 317.
- (58) ดู ปรีดี พนมยงค์. เปื้องหลังการก่อตั้งขบวนการเสรีไทย. อัดพิมพ์โดย สุพจน์ ต่านธรรมภูล. กรุงเทพมหานคร: ประจำการพิมพ์, 2517. หน้า 13-35.
- (59) ดู ฉันทนา, อ้างแล้ว, หน้า 84-85.
- (60) รายงานประจำปีสภាយຸແທນຣາມງວຣ: ครั้งที่ 4/2487 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2487.
- (61) รายงานประจำปีสภាយຸແທນຣາມງວຣ: ครั้งที่ 5/2487 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2487.
- (62) ดู ฉันทนา, อ้างแล้ว, หน้า 115-116. และ ป้าย อี็งภากรณ์, "พระบรมวงศานุวงศ์กับขบวนการเสรีไทย" ใน บางเรื่องเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: โรงพิมพ์นิติเวชฯ, 2515. หน้า 34.
- (63) ดู สรศักดิ์ งามขอรุกกิจ (2531), อ้างแล้ว, บทที่ 4.
- (64) ทวี จุลลงทะเบียน, พล.อ. ชาติเนื้อสิ่งอื่นใด. กรุงเทพฯ: ราชวิถีการพิมพ์, 2517. หน้า 88.
- (65) แนว เบນะโยธิน, พล.อ. งานใต้ดินของพันเอกไยธี เคลม 1. พระนคร: โรงพิมพ์เพื่อองอักษร, 2510. หน้า 52.
- (66) ดู ฉันทนา, อ้างแล้ว, หน้า 248-249.
- (67) รายงานประจำปีสภាយຸແທນຣາມງວຣ: ครั้งที่ 4/2488 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2488.
- (68) Smith, Nicol. op. cit., pp. 280.
- (69) ท้าวอุ่น ชนะนิกร. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวอุ่น "ตีนเย็น" ชนะนิกร. แปลโดย ปักสัต丝毫不. กรุงเทพมหานคร: ดำเนินการพิมพ์, 2520. หน้า 128.
- (70) ดู ฉันทนา, อ้างแล้ว, หน้า 70-72.
- (71) กันต์ธีร์ คุกมงคล, อ้างแล้ว, หน้า 137.
- (72) ติเรก ชัยนาม, อ้างแล้ว, หน้า 322-323.
- (73) ดู กันต์ธีร์ คุกมงคล, อ้างแล้ว, หน้า 138. และ Gilchrist, op. cit., pp. 85-86.
- (74) ติเรก ชัยนาม, อ้างแล้ว, หน้า 325-326.
- (75) กันต์ธีร์ คุกมงคล, อ้างแล้ว, หน้า 141.
- (76) กันต์ธีร์ คุกมงคล, เพิงอ้าง, หน้า 142-143.
- (77) กันต์ธีร์ คุกมงคล, เพิงอ้าง, หน้า 153.
- (78) ดู กันต์ธีร์ คุกมงคล, เพิงอ้าง, หน้า 182.
- (79) ดู ติเรก ชัยนาม, อ้างแล้ว, หน้า 327-328. กันต์ธีร์ คุกมงคล, เพิงอ้าง, หน้า 182-183.
- (80) พระพิศาลสุบุญวิท. จดหมายเหตุของเสรีไทย เกี่ยวกับปฏิบัติการใน แคนดี้ นิวเดลซี และสนธิสัญญาเมริกา

ระหว่างสังคมโลกครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเบซม, 2522. หน้า 21-22.

- (81) พระพิศาลสุขุมวิท, เพียงอ้าง, หน้า 220-221.
- (82) กนต์ธีร์ ศุภุมงคล, อ้างแล้ว, หน้า 179-180.
- (83) กนต์ธีร์ ศุภุมงคล, เพียงอ้าง, หน้า 181.
- (84) ดู ม.ราเวนีย์ ปราโมช. “รายงานการสำรวจสถานะสังคมรัฐบาลบริเตนใหญ่” ใน ประชุมนิพนธ์ กรุงเทพฯ: รามสาร์, 2509. หน้า 15-102.

เก็บความลับไทยแลก อย่างอุ่นใจ

ด้วยบริการลับเชื่อเพื่อการห่อง得意ฯ
ธนาคารทหารไทย

ท่านจะสุขใจและอุ่นใจได้ ไม่ว่าจะเดินทางท่องเที่ยวใกล้ไกล ณ จุดหมายใด ด้วยเงินทุกอัตราดอกเบี้ยต่ำ พั้นยอมรับการดำเนินการประเทศอื่น ๆ อีกมากมาย อาทิเช่น บริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ บริการบัตรเดบิตวีซ่า ฯลฯ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกสบายให้ท่านเดินทางได้อย่างราบรื่น และคล่องตัวที่สุด

เดินทางสะดวก ใช้บริการเพื่อการห่อง得意ฯ
ได้ที่ ธนาคารทหารไทยทุกสาขาทั่วประเทศ

อบอุ่นใจ เมื่อใช้บริการ

ธนาคารทหารไทย